

Ympäristöministeriö

Ympäristönsuojeluosasto

Muistio

30.8.2019

**Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva tapauskohtainen
päättöksenteko**

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 JÄTTEEKSI LUOKITTELUN PÄÄTTYMINEN	4
2.1 Yleistä	4
2.2 Jätedirektiivin muutos – tarkennuksia jätteeksi luokittelun päättymistä koskevaan sääntelyyn	5
2.3 Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat päätökset ja jätteiden kansainväliset siirrot	5
3 TAPAUSSKOHTAINEN PÄÄTÖKSENTEKOMENETTELY	6
3.1 Tapauskohtaisen päätöksentekomenettelyn käynnistyminen	6
3.2 Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva valvontaviranomaisen lausunto	6
3.3 Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva ratkaisu ympäristöluvassa	7
3.4 Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva ratkaisu koeluonteista toimintaa koskevan ilmoituksen käsittelyn yhteydessä	8
3.5 Toiminnan valvonta	9
4 TAPAUSSKOHTAISET ARVIOINTIPERUSTEET	9
4.1 Toiminnanharjoittajan laatimien arviointiperusteiden keskeiset sisältövaatimukset.....	9
4.2 Hyödyntämistoimeen vastaanotettavan jätteen kuvaus, laadunvarmistus ja vastaanottokriteerit	10
4.3 Hyödyntämistoimen kuvaus	11
4.4 Käyttötarkoituksen kuvaus ja käyttöä koskevat rajoitukset	12
4.5 Markkinoiden ja kysynnän varmistaminen	14
4.6 Kemikaali- ja tuotelainsäädännön vaatimustenmukaisuusvaatimukset	14
4.6.1 Yleistä tuotesääntelystä	14
4.6.2 Kemikaalilainsäädäntö (REACH ja CLP)	15
4.6.3 Rakennustuotelainsäädäntö.....	17
4.6.4 Lannoitevalmistelainsäädäntö.....	18
4.7 Terveys- ja ympäristövaikutusten arviointi.....	20
5 ESIMERKKITARKASTELUT	21
5.1 Jätteistä valmistetut lannoitevalmiste- ja kemikaalituotteet	21
5.2 Kemikaalijätteen regenerointi	22
6 LÄHTEET JA LISÄTIETOA	24
Liite 1: Tarkistuslista	26
Liite 2: Malliesimerkki vaatimustenmukaisuusilmoituksesta	28
Liite 3: Tietoa REACH-asetuksen mukaisista velvoitteista	29

1 JOHDANTO

Tämän muistion tarkoituksena on selventää tulkintaa tapauskohtaista jätteeksi luokituksen päättymistä koskevasta arvioinnista ja päätöksentekomenettelystä. Eräiden jätteiden jätteeksi luokittelun päättymistä koskevista arviointiperusteista on annettu EU-asetuksia (kupari-, teräs- ja alumiiniromu, alumiinimurska, lasimurska). EU-asetukset velvoittavat sellaisenaan, mutta vaatimusten käyttöönottoaminen on toiminnanharjoittajalle vapaaehtoista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa kansallisia säännöksiä jäteluokituksen päättymisestä, mutta toistaiseksi ei ole vielä annettu yhtään tällaista valtioneuvoston asetusta. Ellei tiettyä jätettä koskevaa EU- tai kansallista säädöstä ole annettu, jätteeksi luokittelun päättymisestä voidaan päättää tapauskohtaisesti. Tässä muistiossa tarkastellaan tapauskohtaisen jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien arviointiperusteiden vaatimuksia ja sitä koskevaa päätöksentekomenettelyä.

Muistio on tarkoitettu toiminnanharjoittajille jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien arviointiperusteiden laatimista varten sekä lupa- ja valvontaviranomaisille tapauskohtaisen päätöksentekomenettelyn tueksi. Muistio täydentää ympäristöministeriön aiempaa tulkintaa jäteluonteiden määrittelystä, jota on käsitelty ympäristöministeriön muistiossa 19.12.2014 ”Jätelain eräiden säännösten tulkintalinjauksia”.

Kun materiaalin jäteominaisuudet ovat kierrätyksen tai muun hyödyntämistoimen seurauksena lakanneet, siihen ei enää sovelleta jätelainsäädännön vaatimuksia ja sen tulee vastaavasti markkinoille saatettaessa täyttää siihen sovellettavaa tuotelainsäädäntöä koskevat vaatimukset, jotka voivat käyttötarkoituksesta ja tuoteryhmästä riippuen perustua tuote- ja tuoteryhmäkohtaiseen lainsäädäntöön tai kemikaalilainsäädäntöön. Noudatettavat säädökset eivät aina ole toisilleen vaihtoehtoisia, vaan materiaaliin voidaan joutua soveltamaan rinnakkain useita eri säädöksiä. Tämän vuoksi muistiossa selvitetään myös eräitä keskeisiä tuote- ja kemikaalilainsäädännön vaatimustenmukaisuuden arvioimisessa huomioon otettavia seikkoja.

Muistio on valmisteltu ympäristöministeriössä virkatyönä. Kirjoittamisesta on vastannut pääasiallisesti erityisasiantuntija Kati Vaajasaari. Valmistelun aikana muistioluonnoksesta pyydettiin kommentteja valtion lupa- ja valvontaviranomaisilta sekä keskeisiltä sidosryhmiltä. Kommentit on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon muistion jatkovalmistelussa.

Muistiossa esitetyt tulkinnat perustuvat jätelakiin (646/2011) sellaisena kuin se on voimassa kirjoitusajankohtana, mutta sitä voidaan säädösmuutoksista johtuen tarvittaessa myöhemmin päivittää.

Muistiossa esitetyt tulkinnat eivät ole oikeudellisesti sitovia. Niitä on sovellettava yksittäisissä ratkaisuissa tapauskohtaisesti harkiten ottaen huomioon kaikki asiaan vaikuttavat merkitykselliset seikat.

2 JÄTTEEKSI LUOKITTELUN PÄÄTTYMINEN

2.1 Yleistä

Jätteeksi luokittelun päättymisellä tarkoitetaan sitä, että jäte on kierrätyksen tai muun hyödyntämistoimen seurauksena lakannut olemasta jätettä eikä siihen näin ollen enää sovelleta jätelain säännöksiä. Jätelain (646/2011) 5.1 §:n mukaisesti jätteellä tarkoitetaan ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa taikka on velvollinen poistamaan käytöstä.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva tapauskohtainen harkinta on lähtökohtaisesti jätteen määritelmän tulkintaa. Tapauskohtaisessa harkinnassa voidaan käyttää apuna jätelain 5.4 §:ssä säädettyjä arviointiperusteita, joiden mukaisesti aine tai esine ei ole enää jätettä, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

- 1) se on läpikäynyt hyödyntämistoimen;
- 2) sillä on käyttötarkoitus, johon sitä käytetään yleisesti;
- 3) sillä on markkinat tai kysyntää;
- 4) se täyttää käyttötarkoituksensa mukaiset tekniset vaatimukset ja on vastaaviin tuotteisiin sovellettavien säännösten mukainen; ja
- 5) sen käyttö ei kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Tapauskohtainen harkinta on tehtävä kokonaisarviona ottaen myös huomioon asiaa koskeva oikeuskäytäntö (EYTI/EUTI, KHO). Euroopan unionin tuomioistuin on antanut useita tuomioita, joissa annetaan tulkintoja jätteen määritelmästä ja jätteeksi luokittelun päättymisen edellytyksistä. Oikeuskäytäntö vahvistaa sen tulkinnan, että tapauskohtaisen ratkaisun tekeminen on mahdollista, jos vastaavaa EU- tai kansallista sääntelyä ei ole olemassa. Esimerkiksi asiaa C-358/11 ("Lapin pitkospuut") koskevassa ratkaisussa unionin tuomioistuin totesi mm. "Unionin oikeudessa ei lähtökohtaisesti suljeta pois sitä, että vaarallisena pidettävä jäte voi lakata olemasta direktiivissä 2008/98/EY tarkoitettua jätettä, jos siitä voidaan hyödyntämistoimen avulla käyttökelpoista vaarantamatta ihmisten terveyttä ja vahingoittamatta ympäristöä ja jos lisäksi ei ole todettu, että kyseisen esineen haltija poistaa sen käytöstä tai on velvollinen poistamaan sen käytöstä saman direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla." Ratkaisun perusteluissa todetaan mm: "Sen ratkaisemiseksi voidaanko kyseinen esine muuttaa hyödyntämistoimen avulla käyttökelpoiseksi tuotteeksi, on näin ollen tarkastettava kaikkien asian olosuhteiden perusteella, voidaanko kyseistä esinettä käyttää direktiivin 2008/98 vaatimusten mukaisesti, sellaisina kuin ne on vahvistettu muun muassa kyseisen direktiivin 1 ja 13 artiklassa, vaarantamatta ihmisten terveyttä ja vahingoittamatta ympäristöä."

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia EU-asetuksia voidaan lisäksi käyttää soveltuvin osin apuna arvioinnissa (esimerkiksi dokumentointia ja laadunhallintaa koskevat vaatimukset). Aineiden tai esineiden jäteluonteiden arvioi ensisijaisesti se, jonka toiminnassa materiaali syntyy tai jonka hallussa se on. Yleensä jätteen haltija tekee aloitteen tapauskohtaisesta jäteluokituksen päättymisestä. Jätteen haltijan esittämän jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan asian ratkaisee kuitenkin lähtökohtaisesti toiminnan lupa-asian ratkaiseva ympäristölupaviranomainen. Eräissä tapauksissa myös toiminnan ympäristönsuojelun valvontaviranomainen voi antaa lausunnon toiminnan ympäristöluvan muuttamisen tarpeesta jätteen haltijan tekemän luokittelun perusteella.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva tapauskohtainen ratkaisu tehdään aina jäte- ja toiminnanharjoittajakohtaisesti, ts. tapauskohtainen ratkaisu ei tule yleisesti sovellettavaksi.

Jätteen hyödyntämisellä tarkoitetaan toimintaa, jossa jäte käytetään hyödyksi raaka-aineena tuotantolaitoksessa tai muualla taloudessa siten, että sillä korvataan kyseiseen tarkoitukseen muutoin käytettäviä aineita tai esineitä. Hyödyntämiseen sisältyy jätteen valmistelu tällaista tarkoitusta varten, kierrätys sekä hyödyntäminen materiaalina sekä energiana. Jätteen hyödyntämistoimi, jossa jätettä käsitellään siten, että sen jätte ominaisuudet lakkaavat, on ympäristölupaa edellyttävää ammattimaista tai laitospaikkaista jätteenkäsittelytoimintaa.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien edellytysten täyttymisen katsotaan merkitsevän sitä, että materiaalia, jonka jäteominaisuudet ovat päättyneet, voidaan käyttää raaka-aineena tuotannossa tai tuotteena soveltuvassa käyttötarkoituksessa siten, että sen käytöstä ei aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Vastaavasti materiaalin tulee myös täyttää käyttötarkoituksesta ja tuoteryhmästä riippuen siihen sovellettavan tuote- ja kemikaalilainsäädännön vaatimukset.

Hyödyntämistoimesta saadun jäteperäisen materiaalin käytöllä voidaan osaltaan korvata vastaavia kaupallisia raaka-aineita ja tuotteita ja näin säästää luonnonvaroja sekä vähentää jätteen syntymistä. Hyödyntämistoimella voidaan myös tuottaa markkinoille uusia innovatiivisia tuotteita.

2.2 Jätedirektiivin muutos – tarkennuksia jätteeksi luokittelun päättymistä koskevaan sääntelyyn

Jätedirektiiviä 2008/98/EY¹ on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (EU) 2018/851² keväällä 2018. Muutokset on pantava täytäntöön jäsenmaiden lainsäädäntöön viimeistään heinäkuuhun 2020 mennessä. Muutetussa jätedirektiivissä (jäljempänä *muutosdirektiivi*) mahdollistetaan nykyistä selvemmin tapauskohtaisen päätöksen tekeminen, mutta samalla direktiivissä korostetaan, että viranomaispäätöksen tulisi mahdollisimman hyvin noudattaa sisällöltään EU:n jätelajikohtaisten jätteeksi luokittelun päättymistä koskevien säädösten sisältövaatimuksia.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat arviointikriteerit ovat pysyneet muutosdirektiivissä pääosin ennallaan. Ainoastaan 6 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua kriteeriä on muutettu siten, että aineen tai esineen käyttötarkoitusta koskevana vaatimuksena on se, että sitä ”on määrä käyttää erityisiin tarkoituksiin” aiemmin vaatimuksena olleen ”käytetään yleisesti tiettyihin tarkoituksiin” tilalta. Säännöksen muutoksella halutaan vahvistaa uusioraaka-ainemarkkinoita.

Muutosdirektiivin mukaisesti, jos unionin tai kansallisella tasolla ei ole vahvistettu jäteluokituksen päättymistä koskevia perusteita, jäsenvaltio voi tehdä päätöksen tapauskohtaisesti tai toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä todentaakseen, että tietty jäte on lakannut olemasta jätettä. Tapauskohtaisessa menettelyssä on noudatettava direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaisia jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia arviointiperusteita ja tarvittaessa 6 artiklan 2 kohdan mukaisia sisältövaatimuksia ottaen huomioon epäpuhtauksien raja-arvot sekä mahdolliset haittavaikutukset ympäristöön ja ihmisten terveyteen.

Muutosdirektiivin mukaisesti tiedot tapauskohtaisista päätöksistä ja toimivaltaisten viranomaisten suorittamien todentamisen tuloksista voidaan asettaa julkisesti saataville sähköisesti. Lisäksi direktiivissä säädetään, että tahon, joka käyttää tai saattaa materiaaleja markkinoille ensimmäistä kertaa sen jälkeen, kun ne ovat lakanneet olemasta jätettä, on varmistettava, että materiaalit ovat sovellettavan kemikaali- ja tuotelainsäädännön vaatimusten mukaisia.

Muutosdirektiivin 35 artiklan mukaisesti luvanvaraisten jätteenkäsittelijöiden on pidettävä aikajärjestyksen mukaista kirjanpitoa jätteen valmistelusta uudelleenkäyttöön, kierrätyksestä ja muista hyödyntämistoimista syntyvien tuotteiden ja materiaalien määristä.

Jätedirektiivin velvoitteet pannaan kansallisesti täytäntöön jätelain muuttamisesta annettavalla lailla.

2.3 Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat päätökset ja jätteiden kansainväliset siirrot

Materiaalin, jonka jätteeksi luokittelu on päättynyt, viennissä on tärkeää ottaa huomioon, että jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat sekä kansalliset asetukset että tapauskohtaiset päätökset ovat lähtökohtaisesti voimassa vain siinä maassa, jossa ne on annettu. Jos tällaista materiaalia aiotaan siirtää toiseen maahan,

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/98/EY jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta.

² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/851 jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta.

toiminnanharjoittajan on syytä selvittää ennen suunniteltua vientiä materiaalin vastaanottavan maan toimivaltaiselta viranomaiselta, hyväksyykö se Suomessa tehdyn jätteen luokittelun päättymistä koskevan ratkaisun. Jos lähtömaan ja vastaanottavan maan toimivaltaiset jätesiirtoviranomaiset eivät pääse yhteisymmärrykseen siitä, luokitellaanko materiaali jätteeksi vai tuotteeksi, materiaalia pidetään jätteenä ja siihen sovelletaan jätesiirtoasetuksen³ mukaisia menettelyjä.

Materiaalin vientiä voi edistää toiminnanharjoittajan tapauskohtaista päätöksentekoa varten laatimat kattavat perusteet sekä ympäristölupa- tai valvontaviranomaisen perusteltu ratkaisu tietyn materiaalin jätteen luokittelun päättymisestä. Asiakirjoista tulisi ilmetä selvästi, että hyödyntämistoimen läpikäyneellä materiaalilla ei ole enää jäteominaisuuksia siten, että sen käytöstä ei aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle ja että se täyttää siihen sovellettavan kemikaali- ja tuotelainsäädännön vaatimukset. Markkinoille saatettavasta materiaalista on laadittava sitä koskeva vaatimustenmukaisuusilmoitus sekä muut tarvittavat tuote- tai kemikaalilainsäädännön mukaiset asiakirjat, kuten esimerkiksi CE-merkittyä tuotetta koskeva suoritustasoilmoitus ja kemikaalilainsäädännön mukainen käyttöturvallisuustiedote. Tarvittavista asiakirjoista ja niiden kieliversiosta vastaa viennistä vastuussa oleva toiminnanharjoittaja.

Suomen ympäristökeskus (SYKE) on toimivaltainen jätesiirtoviranomainen Suomessa. Lisätietoa kansainvälisistä jätesiirroista saa osoitteesta www.ymparisto.fi/kvjatesiirrot.

3 TAPAUSSKOHTAINEN PÄÄTÖKSENTEKOMENETTELY

Ellei tiettyä jätettä koskevaa unionin tai kansallisen tasoista säädöstä ole annettu, jätteen luokittelun päättymisen voidaan ratkaista tapauskohtaisella menettelyllä. Tässä luvussa käydään läpi tapauskohtaista menettelyä koskevia pääasiallisia vaiheita.

3.1 Tapauskohtaisen päätöksentekomenettelyn käynnistyminen

Aineen tai esineen jäteluonteeseen arviointia koskeva tapauskohtainen menettely käynnistyy yleensä jätteen haltija aloitteesta, mutta toiminnan valvonta- ja lupaviranomaiset tekevät viime kädessä ratkaisun jätteen haltijan tekemän luokituksen hyväksyttävyydestä.

Aineen tai esineen jäteluonteeseen arvioi yleensä se, jonka toiminnassa aine tai esine syntyy (jätteen haltija). Jätteen haltijan on osoitettava luotettavat ja riittävät perusteet sille siitä, että jätettä ei tarvitse poistaa käytöstä, vaan se voidaan hyödyntämistoimen seurauksena käyttää hyödyksi materiaalina siten, ettei siitä aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Luokittelua koskeva aineisto on syytä dokumentoida ja säilyttää mahdollisen myöhemmän tarpeen varalta. Aineisto on pyydettyäessä esitettävä toiminnan ympäristölupa- ja valvontaviranomaisille. Jätteen haltijan tulee tarvittaessa neuvotella valvontaviranomaisen kanssa luokituksesta.

3.2 Jätteen luokittelun päättymistä koskeva valvontaviranomaisen lausunto

Jos kysymys on olemassa olevasta ympäristöluvanvaraisesta toiminnasta, toiminnanharjoittaja voi pyytää valvontaviranomaisen kannanottoa tekemästään materiaalin jäteluonteeseen arvioinnista sekä siitä johtuvasta mahdollisesta ympäristöluvan muutostarpeesta. Valvontaviranomaiselle tulee toimittaa riittävät perustelut tehdystä luokituksesta ja selvitys jätteen hyödyntämistoimesta, jotta valvontaviranomainen voi antaa toiminnanharjoittajalle lausunnon jätteen luokittelun päättymisestä ja arvioida tästä johtuvan ympäristöluvan muuttamisen tarpeen.

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1013/2006, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2006, jätteiden siirrosta.

Valvontaviranomainen käyttää toiminnanharjoittajan tekemää luokitusta luvan muutostarpeen perusteena vastaavalla tavalla kuin muitakin luvan muuttamiseen vaikuttavia tekijöitä. Toiminnanharjoittajan tekemä luokitus ja mahdollinen luvan muutostarve voi tulla valvontaviranomaisen tietoon ja arvioitavaksi myös toiminnan valvonnan yhteydessä. Myös tällöin valvontaviranomainen voi antaa kannanottonsa toiminnanharjoittajalle.

Lisäksi käytössä on eri materiaaleja, joita käytetään jo vakiintuneesti kuten tuotteita, mutta niiden jätteen luokittelun päättymistä koskevaa nimenomaista viranomaishyväksyntää ei ole tehty. Tällaisessa tilanteessa tarpeettoman hallinnollisen taakan välttämiseksi toiminnan ympäristölupaa valvova viranomainen voi antaa tarvittaessa jätteen luokittelun päättymistä koskevan tulkintakannanoton, jos viranomaisen harkinnan perusteella pelkästään luokituksen vuoksi lupaa ei ole tarvetta muuttaa.

Pääsääntöisesti ympäristölupaa ei tarvitse edellyttää muutettavan pelkästään jäteluokituksen muutoksen vuoksi, jos luokituksen muutoksen seurauksena toiminnan päästöt tai niiden vaikutukset eivät lisäänty taikka luokituksen muutosta ei muutoin arvioida toiminnan olennaiseksi muuttamiseksi. Tällöin jätteen luokittelun päättymistä koskevat arviointiperusteet voidaan ratkaista lupaviranomaisen päätöksellä sitten, kun toiminta koskevaa lupaa muutetaan seuraavan kerran.

Valvontaviranomaisen lausunnossaan esittämä kannanotto ei ole valituskelpoinen päätös, eikä se ole sellaisenaan myöskään lupaviranomaista sitova. Asiaan voi hakea muutosta valittamalla ympäristölupapäätöksestä, jolla jätteen luokittelun päättymistä koskeva asia on ratkaistu.

3.3 Jätteen luokittelun päättymistä koskeva ratkaisu ympäristöluvassa

Toiminnanharjoittajan laatimat jätteen jätteen luokittelun päättymistä koskevat arviointiperusteet voidaan ratkaista jätteen hyödyntämistoimintaa koskevassa ympäristölupapäätöksessä. Erityisesti tilanteessa, jossa olemassa olevaa jätteenkäsittelytoimintaa koskevassa lupa-asiasa on ratkaistavana pelkästään jätteen luokittelun päättymistä koskevat arviointiperusteet eikä toiminnassa muutoin tapahdu olennaisia muutoksia, luvan muuttaminen voidaan saattaa vireille YSL 89 §:n nojalla, jolloin hakemuksen käsittelyssä sovelletaan YSL 96 §:n mukaista menettelyä.

Toiminnanharjoittajan velvollisuutena on esittää lupaviranomaiselle luotettavat ja riittävät perusteet ja asiaan liittyvä tarpeellinen tietoaineisto asian ratkaisemista varten. Lisäksi hakemuksessa on annettava riittävät tiedot hyödyntämistoimesta, jonka seurauksena jätteen jätteen luokittelu päättyy. Asian ratkaisemista varten riittävät tiedot sisältävä ja hyvin perusteltu hakemus voi myös edistää asian joutuisaa käsittelyä.

Lupapäätöksessä ratkaistaan toiminnanharjoittajan esittämien jätteen luokittelun päättymistä koskevien perusteiden täyttyminen ottaen huomioon myös asiassa soveltuva oikeuskäytäntö ja soveltuvin osin jätteen luokittelun päättymistä koskevien EU-asetusten arviointiperusteet. Lupaviranomaisen tulee YSL 42 §:n mukaisesti pyytää asiasta lupaharkinnan kannalta tarpeelliset lausunnot sekä voi lisäksi hankkia muita asiaan liittyviä tarpeellisia selvityksiä. Lupapäätöksessä annetaan hyödyntämistoimea koskevat tarpeelliset lupamääräykset ympäristönsuojelulain ja jätelain säännösten noudattamiseksi. Lupapäätöksessä on tarpeellista myös määrätä siitä vaiheesta, jossa hyödyntämistoimen läpikäynyt materiaali saavuttaa jätteen luokittelun päättymistä koskevat arviointiperusteet, ts. materiaalilla ei ole enää jäteominaisuuksia. Luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa on varmistettava se, että arviointiperusteissa on riittävällä tavalla osoitettu, ettei materiaalin käytöstä aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle sen suunnitellussa käyttötarkoituksessa. Lupaviranomaisen tehtävänä ei ole tehdä selvityksiä siitä, täyttääkö hyödyntämistoimen läpikäynyt materiaali siihen sovellettavan tuote- ja kemikaalilainsäädännön vaatimukset, vaan tämän osoittaminen on toiminnanharjoittajan velvollisuutena.

Ympäristölupapäätöksessä on toiminnan asianmukaisen järjestämisen kannalta tarpeen myös määrätä, että hyödyntämistoimeen vastaanotettavat jätteet välivarastoidaan selkeästi erotettuna hyödyntämistoimen läpikäyneestä materiaalista niiden sekoittumisen estämiseksi. Toiminnan jätekirjanpidon ja vuosiraportoinnin

osalta on huomattava, että toiminta, jonka seurauksena jätteen jäteominaisuudet lakkaavat, on jätteen hyödyntämistä, hyödyntämistoimeen vastaanotettu jäte merkitään jätekirjanpitoon ja raportoidaan jätteenä, kun taas hyödyntämistoimen läpikäynyt materiaali, jolla ei ole enää jäteominaisuuksia, merkitään kirjanpitoon ja raportoidaan hyödyntämistoimessa tuotettuna tuotteena tai raaka-aineena. Hyödyntämistoimen läpikäynyt materiaali, joka ei kuitenkaan täytä kaikilta osin siltä vaadittuja jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia arviointiperusteita ja jota ei voida käyttää sen suunnitellussa käyttötarkoituksessa, on luokiteltava edelleen jätteeksi.

3.4 Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva ratkaisu koeluonteista toimintaa koskevan ilmoituksen käsittelyn yhteydessä

Ympäristönsuojelulain 31 §:n nojalla ympäristölupaa ei tarvita lyhytkestoiseen koeluonteiseen toimintaan, jonka tarkoituksena on kokeilla uutta tekniikkaa, raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää tai puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti tällaisen toiminnan vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun näihin rinnastettavan seikan selvittämiseksi. Koeluonteista toimintaa koskeva kirjallinen ilmoitus on tehtävä vähintään 30 päivää ennen toiminnan aloittamista toimivaltaiselle lupaviranomaiselle, jonka on annettava asiasta päätös.

Koeluonteisena toimintana ei voida pitää mitään, mikä on jo vakiintunutta käytäntöä alalla. Koeluonteinen toiminta voi liittyä esimerkiksi ympäristönsuojeluinvestoinnin valmisteluun tai teknisen toteutuksen kokeiluun tai tuotekehitykseen. Uudella tekniikalla tarkoitetaan YSL 5 §:n mukaan teollisuuden tekniikkaa, jolla kaupalliseksi kehitettynä voidaan saavuttaa parempi ympäristönsuojelun taso tai sama taso pienemmin kustannuksin kuin parhaalla käyttökelpoisella tekniikalla voidaan saavuttaa. Koeluonteinen toiminta voi koskea myös jätteen käsittelytoimintaa toiminnan vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun vastaavan seikan selvittämiseksi. Koeluonteisen toiminnan tulisi yleensä olla lyhytaikaista ja rajattua ottaen huomioon toiminta ja kokeilun tarkoitus. Ilmoitusta koskevassa päätöksessä voidaan tarvittaessa antaa määräyksiä ympäristöhaittojen estämiseksi ja toiminnan järjestämiseen liittyvien jätelain mukaisten velvollisuuksien täyttämiseksi. Myös toiminnan kestoa voidaan tarvittaessa rajoittaa määräyksiin tai se voidaan kieltää.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva ratkaisu koetoimintailmoitusta koskevan päätöksen yhteydessä voi soveltua vain lähinnä tilanteisiin, joissa tarkoituksena on kehittää uutta tekniikkaa jätteen hyödyntämiseksi tai tehdä jätteestä valmistettavan tuotteen tuotekehitystä sen laadun testaamiseksi ja turvallisen jatkokäytön varmistamiseksi, eikä toiminnalla vielä ole ympäristölupaa jätteen hyödyntämistoimintaa varten. Usein jätteeksi luokittelun päättymiseen voi liittyä myös T&K-tyyppistä koetoimintaa esimerkiksi teollisissa prosesseissa, joissa tarkoituksena on valmistaa jätteestä uutta tuotetta ja jätteen prosessointi vaatii ensin koetoimintatyyppistä tuotteen testaamista ja laadun varmistamista.

Myös koetoimintailmoitusta koskevan päätöksen yhteydessä tehtävä ratkaisu jätteeksi luokittelun päättymisestä tulisi tehdä lähtökohtaisesti vastaavien arviointiperusteiden mukaisesti kokonaisarviona kuin varsinaisen hyödyntämistoiminnan luvassa. Myös koetoiminnassa tuotetun materiaalin, jonka jätteeksi luokittelun katsotaan päättyneen, on täytettävä kaikki siihen sovellettavan tuotelainsäädännön vaatimukset.

Toiminnanharjoittajan on kuitenkin otettava huomioon, että koetoimintailmoituksen perusteella hyväksytty jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva ratkaisu on voimassa vain koetoimintaa koskevan ajanjakson ajan. Tämän jälkeen materiaalia on edelleen pidettävä jätteenä, kunnes jätteeksi luokittelun päättymistä koskevat perusteet on hyväksytty kyseisen jätteen hyödyntämistoimintaa koskevassa ympäristölupapäätöksessä. Toiminnanharjoittaja voi ympäristölupahakemusta varten tehtävässä jäteluokituksen päättymistä koskevien arviointiperusteiden laadinnassa hyödyntää koetoiminnasta saatuja tuloksia.

3.5 Toiminnan valvonta

Ympäristönsuojeluviranomainen valvoo jätteen hyödyntämistoimintaa, jossa hyödynnettävän jätteen jäteominaisuudet päättyvät, tavanomaisena ympäristöluvan valvontana. Ympäristönsuojeluviranomaisen tulisi osana tällaisen toiminnan valvontaa (kuten tarkastuskäynnit, vuosiraporttien tarkastaminen) seurata myös sitä, että varastoon ei kerry hyödyntämistoimen läpikäynyttä materiaalia pitkäaikaisia tai ylisuuria varastoja. Pitkäaikainen varastointi voi heikentää materiaalin laatua siten, ettei se enää sovellu käyttötarkoitukseensa ja se voidaan joutua luokittelemaan uudelleen jätteeksi. Ylisuurien tai pitkäaikaisten varastojen kertyminen voi olla myös osoitus kysynnän tai markkinoiden puutteesta (ks. myös luku 4.5).

Ympäristöluvan ohella jätteen hyödyntämistoimintaa ja materiaalin laatua voidaan valvoa myös muun viranomaishyväksynnän perusteella. Esimerkiksi lannoitevalmisteiden valmistusta, markkinoille saattamista ja maahantuontia valvoo Ruokaviraston (ent. Elintarviketurvallisuusvirasto) lannoitejaosto.

Ympäristönsuojeluviranomainen ei valvo enää materiaalin, jonka jätteeksi luokittelu on päättynyt, käyttötarkoituksen mukaista käyttöä markkinoille saattamisen jälkeen, vaan materiaali siirtyy tuotevalvonnan piiriin asianomaisille viranomaisille (esimerkiksi rakennustuotteiden markkinavalvontaa suorittaa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ja lannoitevalmisteiden markkinoille saattamista ja maahantuontia valvoo Ruokavirasto). Lisäksi tuotteiden vientiä ja tuontia valvoo Tulli.

Jos materiaalia päästetään tai jätetään ympäristöön siten, että siitä voi aiheutua ympäristönsuojelulaissa tarkoitetun maaperän pilaamiskiellon tai pohjaveden pilaamiskiellon taikka jätelaissa tarkoitetun roskaamiskiellon vastainen seuraus, ympäristönsuojeluviranomainen voi puuttua kiellon vastaiseen toimintaan yleisen valvontatoimivaltansa mukaisesti ympäristönsuojelulain tai jätelain nojalla.

4 TAPAUSSKOHTAISET ARVIOINTIPERUSTEET

4.1 Toiminnanharjoittajan laatimien arviointiperusteiden keskeiset sisältövaatimukset

Tapauskohtaista päätöksentekoa varten toiminnanharjoittajan tulee esittää viranomaiselle luotettavat ja riittävät perusteet siitä, että hyödyntämistoimen läpikäynyttä materiaalia voidaan käyttää tuotteena tai raaka-aineena muissa prosesseissa siten, ettei siitä aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Seuraavissa kohdissa tarkastellaan lähemmin, mitä näkökohtia arviointiperusteissa on esitettävä, jotta viranomaisella on edellytykset tehdä harkinta niiden hyväksyttävyydestä. Arviointiperusteiden sisältövaatimukset voivat kuitenkin vaihdella tapauskohtaisesti riippuen siitä, minkälaisesta materiaalista ja kuinka monimutkaisesta hyödyntämistoimesta on kyse.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan arvioinnin kannalta merkityksellisiä seikkoja ovat ainakin:

- Hyödyntämistoimessa syötteenä käytettävät jätteet, niiden laatua ja ominaisuuksia koskevine tietoineen
- Hyödyntämistoimen kuvaus
- Hyödyntämistoimen läpikäyneen materiaalin laatua koskevat tiedot
- Materiaalin soveltuvuus suunniteltuun käyttötarkoitukseen ja mahdolliset käyttörajoitukset sekä materiaalin markkinat ja kysyntä
- Oma- ja ulkovalvonta ja laadunvarmistus
- REACH-rekisteröintivelvoitteiden ja tuotelainsäädännön vaatimusten täyttyminen
- Materiaalin suunnitellusta käytöstä aiheutuvien terveys- ja ympäristöriskien kokonaisarviointi

Liitteessä 1 esitetään tarkistuslista, jota toiminnanharjoittajat voivat käyttää apuna laatiessaan arviointiperusteita tapauskohtaista päätöksentekoa varten ja viranomaiset päätöksenteon tukena.

4.2 Hyödyntämistoimeen vastaanotettavan jätteen kuvaus, laadunvarmistus ja vastaanottokriteerit

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevilla tapauskohtaisilla arviointiperusteilla tulisi kuvata mahdollisimman tarkasti hyödyntämistoimessa syötteenä käytettävän jätteen alkuperä (kuten teollisuus, rakentaminen, maatalous, jätteenkäsittely, jne.), jätteen laatu ja ominaisuudet sekä jäteluettelon⁴ mukainen jätenimike ja tunnusnumero. Jäteluettelon mukainen jätteen jätenimike ja tunnusnumero ovat tärkeitä tietoja määrittäessä jäte joko vaaralliseksi tai vaarattomaksi jätteeksi. Jos syötteenä on tarkoitus käyttää vaaralliseksi luokiteltavaa jätettä, on selostettava jätteen vaaraominaisuudet⁵ ja millä perusteella ne määräytyvät, sekä selvítettävä, etteivät vaaraominaisuudet aiheuta estettä jätteen käyttämiselle syötteenä hyödyntämistoimessa.

Oleellista arviointiperusteissa on kuvata, miten hyödyntämistoimessa syötteenä käytettävän jätteen laatu varmistetaan ja mitkä ovat jätteen vastaanottoon ja esikäsittelyyn liittyvät vaatimukset. Jos hyödyntämistoimeen sisältyy useammasta erilaisesta jätteestä valmistettavaa materiaalia, on laadunvarmistus kuvattava jokaiselle syötteenä käytettävälle jätenimikkeelle erikseen. Laadunvarmistus voi olla esimerkiksi aistinvaraisesti tapahtuvaa tarkistamista tai laboratoriossa tehtäviä tutkimuksia.

Hyödyntämistoimeen vastaanotettavalle jätteelle tulee laatia vastaanottokriteerit, kuten jätteeltä vaadittava puhtaustaso ja sallitut epäpuhtaudet sekä kriteerit niille epäpuhtauksille, jotka estävät jätteen käyttämisen syötteenä ja vaatimustenmukaisen tuotteen tai raaka-aineen valmistamisen. Epäpuhtaudet voivat olla esimerkiksi jätteessä seassa olevia vierasesineitä tai muita materiaaleja taikka kemiallisia epäpuhtauksia. Prosessiturvallisuuden kannalta voi olla joissakin tapauksissa merkityksellistä asettaa laatukriteerejä tai rajoituksia myös tietyille jätteen biologisille ominaisuuksille taikka fysikaalis-kemiallisille ominaisuuksille, joista voi aiheutua käsittelyssä esimerkiksi tulipalo- tai räjähdysvaaraa tai itsestään syttymisvaaraa.

Laadunvarmistuksen kannalta on tärkeää, että hyödyntämistoimeen vastaanotettavan jätteen laadun valvonta on säännöllistä ja suunnitelmallista sekä riittävällä tavalla dokumentoitua. Toiminnanharjoittajalla tulee olla laadunhallintajärjestelmä tai vastaava omavalvontajärjestelmä, joka mahdollistaa jätteen laadun ja määrän seurannan ja tarvittaessa eräkohtaisen jäljitettävyyden.

Hyödyntämistoimen läpikäyneen materiaalin laatuvaatimukset ohjaavat myös syötteenä käytettävän jätteen laadun varmistusta. Hyödyntämistoimen läpikäyneen materiaalin laatuvaatimukset puolestaan riippuvat materiaalin suunnitellusta käyttötarkoituksesta ja siihen sovellettavan tuotelainsäädännön vaatimuksista (ml. tuotestandardit). Materiaalin sisältämät kemialliset epäpuhtaudet taas voivat vaikuttaa materiaalin kemikaalilainsäädännön mukaisiin vaatimuksiin, kuten epäpuhtauksista johtuviin CLP-asetuksen (EY) N:o 1272/2008⁶ mukaisten luokitusten muutoksiin, käyttöturvallisuustiedotteiden sisältövaatimuksiin, lupamennettelyä koskeviin vaatimuksiin tai käyttöä koskeviin rajoitteisiin.

Seuraavassa esitetään eräitä esimerkkejä vastaanottokriteereistä, joilla voidaan varmistaa syötteenä käytettävän jätteen ja hyödyntämistoimen läpikäyneen materiaalin laatua:

- rajoitukset jätteen sisältämille epäpuhtauksille ja mahdollinen esikäsittelyvaatimus ennen hyödyntämistoimea (ei-toivotut materiaalit jätteessä; esimerkiksi puu, muovi, metalli, kipsi, maalit, lakat tai tietyillä aineilla käsitelty materiaalit, kuten käsitelty jätepuu)
- olennaiset haitta-aineet ja niiden pitoisuuksia koskevat rajoitukset, ottaen huomioon myös erityistä huolta aiheuttavat aineet (SVHC)⁷ ja POP-yhdisteet⁸
- jätteen alkuperää koskevat rajoitukset

⁴ Valtioneuvoston asetus jätteistä (179/2012), liite 4.

⁵ Jätteen vaaraominaisuudet, ks. Komission asetus (EU) N:o 1357/2014, annettu 18 päivänä joulukuuta 2014, jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY liitteen III korvaamisesta

⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1272/2008, annettu 16 päivänä joulukuuta 2008, aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/EY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta.

⁷ Erityistä huolta aiheuttavat aineet, ks. <http://www.kemikaalineuvonta.fi/fi/Saadosalue/REACH/Menettelyt/Erityista-huolta-aiheuttavat-aineet/>

⁸ Pysyvät orgaaniset yhdisteet (POP), ks. <https://www.ymparisto.fi/pop>

- jätteen luokitus vaarattomaksi tai vaaralliseksi jätteeksi sekä vaarallisen jätteen vaaraominaisuuksista johtuvat rajoitukset
- rajoitukset sellaisille jätteen ominaisuuksille, jotka estävät sen hyödyntämisen turvallisesti (esimerkiksi fysikaaliset tai biologiset ominaisuudet)
- rajoitukset sellaisille jätteen ominaisuuksille, joita ei voida hyödyntämistoimessa poistaa tai muuntaa ja jotka estävät materiaalin jatkokäyttöä (esimerkiksi rakennusmateriaalien ja eräiden tuhkien radioaktiivisuuteen liittyvät käytön rajoitukset, jotka on annettu Säteilyturvakeskuksen ohjeessa ST 12.2⁹)

4.3 Hyödyntämistoimen kuvaus

Jätteeksi luokittelun päättymistä tarkoittavan hyödyntämistoimen ensisijaisena tavoitteena on, että hyödyntämistoimen jälkeen saavutetaan laadukas ja käyttötarkoitukseensa soveltuva materiaali (tuote tai raaka-aine), jolla voidaan korvata vastaavia luonnon raaka-aineita tai kaupallisia tuotteita ja näin samalla säästää luonnonvaroja, ja jonka käytöstä ei aiheudu vaaraa tai haittaa ympäristölle tai terveydelle.

Jätteeksi luokittelun päättymisen edellyttää, että jäte on käynyt läpi hyödyntämistoimen. Jätteen hyödyntäminen on ammattimaisena tai laitospäiväisenä toimintana ympäristöluvanvaraista (YSL 27 §, luvanvaraisista jätteenkäsittelytoiminnoista säädetään tarkemmin lain liitteen 1 taulukoiden 1 ja 2 kohdassa 13).

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevissa arviointiperusteissa on tärkeää kuvata riittävän tarkasti, minkälaisesta hyödyntämistoimesta on kyse ja mitä prosessivaiheita siihen kuuluu. Prosessivaiheiden havainnollistamiseen voidaan käyttää apuna esimerkiksi prosessikaaviota. Yksinkertaisimmillaan hyödyntämistoimi voi olla jätteen aistinvarainen tarkastaminen sen laadun varmistamiseksi tai jätteen murskaaminen haluttuun käyttötarkoitukseen vaadittavaan rae- tai palakokoon. Monimutkaisempia hyödyntämistoimia taas voivat olla esimerkiksi erilaisten jätteiden sekoittaminen komposiittituotteiden valmistamiseksi, mekaaninen käsittely, kemiallinen tai biologinen prosessointi, regenerointi sekä näiden prosessien yhdistelmät. Jätteistä annetun valtioneuvoston asetuksen (179/2012) liitteessä 1 on luettelo jätteen hyödyntämistoimista (R1–R13). Kaikkia hyödyntämistoimia ei välttämättä löydy em. liitteestä, jolloin toiminnan sanallisen kuvauksen merkitys korostuu.

Hyödyntämistoimi ja siitä tarvittava tieto voi vaihdella tapauskohtaisesti, mutta se voidaan jaotella karkeasti mm. seuraaviin tilanteisiin:

- olemassa oleva prosessi, josta syntyvälle materiaalille halutaan tehdä jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva tarkastelu: olemassa oleva toiminta ei muutu, hyödyntämistoimesta aiheutuvat päästöt eivät lisäänty jätteeksi luokittelun päättymisen vuoksi
- yksinkertainen prosessointi, esimerkiksi aistinvarainen laadunvarmistus tai mekaaninen lajittelu tai murskaus: hyödyntämistoimi, josta aiheutuvat ympäristöpäästöt ovat vähäisiä
- uusi käsittelyvaihe olemassa olevaan toimintakokonaisuuteen tai olemassa olevan prosessin oleellinen muuttaminen jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan hyödyntämistoimen takia: toiminnan päästöt ja muut vaikutukset on arvioitava, muutos voi edellyttää ympäristöluvan muuttamista
- kokonaan uusi prosessi, jonka seurauksena jätteen jäteominaisuudet lakkaavat, jolloin hyödyntämistoimi vaatii tarkempaa tarkastelua ja toiminnasta aiheutuvien päästöjen arviointia ja ympäristöluvan hakemista. Tällaiseen tilanteeseen voi liittyä myös ennen varsinaisen toiminnan aloittamista koeluonteista toimintaa koskevalla ilmoituksella tehtävää T&K-toimintaa, jolloin jätteeksi luokittelun päättymisen arviointi voi eräissä tapauksissa tulla kyseeseen jo koetoimintavaiheessa.

Monimutkaisemmista jätteenkäsittelyprosesseista tulisi selkeästi kuvata, mitä eri prosessivaiheita käsittely sisältää, mitä näissä prosessivaiheissa jätteelle tapahtuu ja liittyykö jätteen käsittelyyn sellaisia prosessipara-

⁹ STUK-ohje Rakennusmateriaalien ja tuhkan radioaktiivisuus <https://www.stuklex.fi/fi/ohje/ST12-2>

metreja ja prosessointiolosuhteita, joilla on merkitystä hyödynnetyn materiaalin laatuun. Tällaisia prosessiparametreja voivat olla esimerkiksi prosessin pH-olosuhteet, lämpötila, kosteus ja käsittelyaika. Esimerkiksi biologisessa prosessissa käsittelylle voidaan asettaa prosessilämpötilaan ja käsittelyaikaan liittyviä vaatimuksia lopputuotteelta vaadittavan hygieniatason saavuttamiseksi.

Jos hyödyntämistoimi tapahtuu laitoksessa, jolla on jo ympäristölupa jätteen hyödyntämistoimintaa varten, arviointiperusteissa on esitettävä, vastaako hyödyntämistoimi ympäristöluvan mukaisia käsittelyvaiheita ja tekniikoita. Jos hyödyntämistoimeen liittyy uusia prosessivaiheita, jonka seurauksena laitoksen päästöt lisääntyvät, tai aiempi toiminta muutoin muuttuu olennaisesti, näitä koskevat tiedot on esitettävä sekä kuvattava nämä prosessivaiheet ja niihin liittyvät terveys- ja ympäristöhaitat sekä päästöjen riskinhallintakeinot (tarkkailu). Näiden tietojen avulla viranomainen voi arvioida mahdollista ympäristöluvan muutostarvetta. Lisäksi on myös esitettävä, miten hyödyntämistoimi vaikuttaa käsittelyssä syntyvien jätteiden määriin ja muihin toiminnasta aiheutuviin ympäristöpäästöihin.

Jätteen luokittelun päättymisen arvioinnin kannalta on tärkeää, että hyödyntämistoimen kuvauksessa esitetään selkeästi, missä vaiheessa hyödyntämistoimi on saatettu loppuun, jolloin hyödynnetty materiaali lakkaa olemasta jätettä ja sen suunnitellun käyttötarkoituksen mukainen käyttö on kokonaisuutena arvioiden ympäristön ja terveyden kannalta turvallista.

Arviointiperusteissa on hyvä kuvata myös hyödynnetyn materiaalin varastointitapa ja -määrät laitoksella ennen sen saattamista markkinoille. Materiaalille tulee järjestää asianmukainen varastointitapa, jotta voidaan varmistua sen säilyminen käyttökelpoisena suunniteltua käyttötarkoitusta varten, ja ettei varastoinnista aiheudu haittaa tai vaaraa terveydelle tai ympäristölle (esimerkiksi pölyhaitat, roskaantuminen, tms.). Soveltumattoman varastoinnin seurauksena materiaali voi myös pilaantua tai muuttua muuten käyttökelvottomaksi, jolloin se voidaan joutua luokittelemaan uudelleen jätteeksi.

Ennen jätteen luokittelun päättymistä tarkoittavaa hyödyntämistoimea jätteen väliarastointiin sovelletaan jätelainsäädännön vaatimuksia. Yleisenä sääntönä hyödynnettävän jätteen väliaikaisessa varastoinnissa pidetään enintään kolmen vuoden määräaika, joka johtuu kaatopaikoista annetun valtioneuvoston asetuksen (331/2013) säännöksistä. Materiaalin, jonka jätteen luokittelu on päättynyt, varastointiajan kesto ei edellä sanottu rajoitus koske, mutta esimerkiksi tuotteen säilyminen käyttökelpoisena sen suunniteltuun käyttötarkoitukseen voi käytännössä rajoittaa varastointiaikaa.

4.4 Käyttötarkoituksen kuvaus ja käyttöä koskevat rajoitukset

Arviointiperusteissa on kuvattava riittävällä tarkkuudella materiaalin suunniteltu käyttötarkoitus sekä siihen sovellettavan tuotelainsäädännön vaatimukset. Jos materiaalilla taas on useita suunniteltuja käyttötarkoituksia, arviointiperusteluissa tulisi esittää kaikki suunnitellut käyttötarkoitukset, koska käyttötarkoituksella on merkitystä sille, mitä tuote- tai kemikaalilainsäädäntöä materiaaliin tulee soveltaa.

Jätedirektiivin 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti vaatimuksena on, että ainetta tai esinettä käytetään yleisesti tiettyihin tarkoituksiin. Säännöstä on tarkistettu muutospäätöksissä siten, että vaatimuksena on se, että ainetta tai esinettä on määrä käyttää erityisiin tarkoituksiin (ks. luku 2.2).

Hyödyntämistoimen läpikäyneen materiaalin, jolla ei ole enää jäteominaisuuksia, tulee täyttää sen käyttötarkoituksen mukaiset tekniset vaatimukset ja sen tulee täyttää vastaavaan tuotteeseen sovellettavan lainsäädännön vaatimukset. Tuotteen käyttöä koskevia vaatimuksia on voitu asettaa erilaisilla tuotestandar-

deilla, CE-merkinnöillä tai muilla käyttöä koskevilla vaatimuksilla sekä eri kemikaaleja koskevan lainsäädännön (mm. REACH-asetus ((EY) N:o 1907/2006)¹⁰, biosidiasetus ((EU) N:o 528/2012)¹¹) mukaisilla rekisteröinneillä, lupamenettelyillä tai rajoituksilla. Jos materiaali on tarkoitettu kuluttajakäyttöön, on sen täytettävä kuluttajaturvallisuuslaissa¹² (920/2011) säädetty yleiset vaatimukset. Lain 5 §:ssä säädetyn huolellisuusvelvollisuuden mukaisesti toiminnanharjoittajan on olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistauduttava siitä, että kulutustavarasta tai kuluttajapalvelusta ei aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. Eräiden tuotteiden osalta voi tulla noudatettavaksi kuluttajaturvallisuuslain yleisten turvallisuusvaatimusten lisäksi myös tuotetta koskevan erityislainsäädännössä asetetut vaatimukset.

Materiaalin, jonka jätteeksi luokittelu on päättynyt, tulee olla valmista sellaisenaan sen suunniteltuun käyttötarkoitukseen eikä täydentäviä jätteenkäsittelytoimia pitäisi enää olla tarpeen tehdä. Jos materiaalille olisi jatkokäytössä tehtävä vielä jätteenkäsittelyksi katsottavia käsittelytoimia, sitä olisi edelleen pidettävä jätteenä, kunnes hyödyntämistoimi on saatettu loppuun.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevassa arvioinnissa materiaalin laadunvalvonta on merkittävä seikka arvioitaessa materiaalin turvallisuutta ja soveltuvuutta käyttötarkoitukseensa. Arviointiperusteissa on kuvattava kaikki laadunhallinnan kannalta merkitykselliset vaiheet koko toimintaketjussa. Laadunhallinnan ja oma-
valvonnan pitää sisältää kaikki vaiheet aina jätteen vastaanotosta ja käsittelystä hyödyntämisessä syntyvän lopputuotteen laadunvalvontaan asti.

Arviointiperusteissa on esitettävä, mitkä tekijät vaikuttavat hyödyntämistoimen läpikäyneen materiaalin laatuun ja sen käytettävyyteen, mihin lainsäädäntöön tai standardeihin tai muihin vaatimuksiin kriteerit perustuvat ja miten laatukriteerien täyttymistä valvotaan. Laadunvalvonnan periaatteet ja käytännöt voi selvittää esittämällä, mitä keskeisimmät valvontaparametrit ovat, kuinka usein valvontaa tehdään ja miten laadunhallintaan liittyvät valvontatulokset raportoidaan ja miten ne ovat jäljitettävissä. Usein laadunhallintavaatimukset on asetettu tuotelainsäädännön ja tuotestandardien vaatimuksissa, jolloin nämä vaatimukset ovat pääpiirteissään tuotava esiin ja usein viittaukset näihin vaatimuksiin ja asiakirjoihin riittävät. Standardien käyttöönotto on pääsääntöisesti vapaaehtoista. Kuitenkin EU:n rakennustuoteasetukseen liittyvät standardit ovat muista yhdenmukaistetuista standardeista poiketen pakollisia. Jos toiminnanharjoittajalla on käytössään standardinmukaiset laadunhallinta- ja ympäristöjärjestelmät, niihin tulisi viitata arviointiperusteissa.

Tarvittaessa arviointiperusteissa on selvitettävä materiaalin käyttöön liittyvät rajoitukset, kuten käyttötarkoitukset, joihin se ei sovellu tuotestandardien mukaisten rajoitusten tai materiaalin sisältämien epäpuhtauksien vuoksi. Esimerkiksi materiaalin sisältämällä kemiallisilla epäpuhtauksilla voi käyttötarkoituksesta riippuen olla merkittäviä terveys- ja ympäristöhaittoja, jolloin materiaali katsotaan edelleen jätteeksi, taikka tuotteena tai raaka-aineena sen käyttöä joudutaan rajoittamaan vain tiettyihin käyttötarkoituksiin. Materiaalin käyttötarkoitukseen liittyviä rajoituksia voi johtua useista tuote- ja kemikaalilainsäädännön vaatimuksista joko erikseen tai samanaikaisesti. Näitä vaatimuksia tarkastellaan lähemmin luvussa 4.6. Käyttötarkoituksen soveltuvuuden arvioimisessa on otettava huomioon, että tuotestandardit asettavat vaatimuksia tuotteen teknisille ominaisuuksille, mutta niissä ei useinkaan aseteta vaatimuksia tuotteen terveys- tai ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi. Terveys- ja ympäristöhaittojen arviointia tarkastellaan lähemmin luvussa 4.7.

¹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1907/2006, annettu 18 päivänä joulukuuta 2006, kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (REACH), Euroopan kemikaaliviraston perustamisesta, direktiivin 1999/45/EY muuttamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 793/93, komission asetuksen (EY) N:o 1488/94, neuvoston direktiivin 76/769/ETY ja komission direktiivien 91/155/ETY, 93/67/ETY, 93/105/EY ja 2000/21/EY kumoamisesta.

¹¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 528/2012, annettu 22 päivänä toukokuuta 2012, biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä.

¹² Lailla on pantu täytäntöön yleisestä tuoteturvallisuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/95/EY säännökset

4.5 Markkinoiden ja kysynnän varmistaminen

Materiaalilla oleva käyttötarkoitus ja sillä oleva markkinat tai kysyntä ovat toisiinsa liittyviä jätteeksi luokittelun päättymistä koskevia arviointiperusteita, joiden tarkoituksena on osoittaa materiaalin jatkokäytön varmuutta. Selvin tapa osoittaa, että materiaalilla on markkinoita ja kysyntää ovat olemassa olevat toimitussovimukset. Myös sopimusvalmistelut (myyntitunnustelut ja neuvottelut) sekä lausunnot potentiaalisilta ostajilta voivat osaltaan todistaa kysynnän olemassaoloa. Toteennäytettävissä oleva materiaalin markkinahinta on myös osoitus kysynnästä. Etenkin uusien markkinoille saatettavien materiaalien osalta erilaisia markkinaselvitysten ja markkinatutkimusten tuloksia voidaan käyttää osoittamaan, että materiaalin markkinoita ja kysyntää on pyritty varmistamaan. Mikäli materiaalin valmistukseen liittyy T&K-toimintaa, johon esimerkiksi liittyy yhteistyötä tulevien potentiaalisten asiakkaiden kanssa, voidaan T&K-toiminnan yhteydessä tehtävällä yhteistyöllä myös osoittaa, että materiaalilla on kysyntää. Tämä voi esimerkiksi uuden tuotteen kehittämisessä tarkoittaa koetoiminnassa jätteestä valmistettavaa tuotetta koskevaa kehitystyötä tai sen hyödyntämistä koskevan prosessin kehittämistä.

Markkinoiden kehittymiseen ja kysynnän rakentumiseen vaikuttavia seikkoja voivat olla neitseellisen materiaalin saatavuus sekä hinnan ja laadun eroavaisuudet vastaavan kaupallisen tuotteen ja jäteperäisen materiaalin välillä. Laadultaan ja ominaisuuksiltaan kilpailukykyinen materiaali suhteessa vastaaviin kaupallisiin tuotteisiin voi osaltaan toimia perusteena kuvaamaan, että sillä on markkinoita ja kysyntää. Osoituksena markkinoita ja kysyntää koskevan kriteerin täyttymisestä myös on, että vastaavia kilpailevia tuotteita on olemassa markkinoilla ja materiaalin laatu vastaa näiden tuotteiden laatua.

Tämän kriteerin arvioinnissa keskeistä on, ettei jätteeksi luokittelun päättymisen seurauksena synny materiaaleja (joko muissa prosesseissa käytettäviä raaka-aineita tai valmiita tuotteita), joiden käyttäminen ei ole tosiasiaa mahdollista ja materiaalia kerääntyy varastoihin. Pitkäaikainen varastointitarve tai ylisuurien varastojen kertyminen voi myös olla omiaan osoittamaan markkinoiden ja kysynnän puuttumista.

4.6 Kemikaali- ja tuotelainsäädännön vaatimustenmukaisuusvaatimukset

4.6.1 Yleistä tuotesääntelystä

Kun jäteperäinen materiaali saatetaan markkinoille, sen tulee olla terveyden ja ympäristön kannalta turvallista käyttää sen suunnitellussa käyttötarkoituksessa. Toiminnanharjoittajan on huolehdittava, että materiaali on sitä koskevien tuotevaatimusten mukainen sekä täyttää siihen sovellettavan kemikaalilainsäädännön mukaiset rekisteröintiä, lupamenettelyä ja rajoituksia koskevat vaatimukset (REACH-asetus) sekä luokitusta, pakkaamista ja merkintöjä koskevat vaatimukset (CLP-asetus). Materiaalin käyttötarkoituksesta riippuen sovellettavaksi voi tulla eri tuote- ja tuoteryhmäkohtaisia säännöksiä. Säännökset eivät myöskään aina ole toisilleen vaihtoehtoisia, vaan useita tuotesäännöksiä voi tulla sovellettavaksi samaan materiaaliin.

Eri materiaaleja koskevista vaatimuksista säädetään EU:n lainsäädännössä sekä kansallisessa lainsäädännössä. Tuotekohtaisessa lainsäädännössä säädetään valmistajan, maahantuojan ja jakelijan vastuut tuotteen vaatimustenmukaisuuden varmistamisessa. EU:n tuotelainsäädäntö pyrkii takaamaan tuotteiden vapaan liikkuvuuden sisämarkkinoilla harmonisoimalla tuotteita koskevat vaatimukset, jotta tuotteiden vaatimustenmukaisuutta ei tarvitse erikseen osoittaa jokaisessa maassa. Kaikille tuotteille ei kuitenkaan ole yhtenäisiä eurooppalaisia vaatimuksia, mutta tuoteryhmille on saatettu asettaa vaatimuksia kansallisessa lainsäädännössä, jolloin vaatimustenmukaisuuden osoittamisen menettelyistä säädetään erikseen tuoteryhmää koskevissa säädöksissä.

Toiminnanharjoittajan tulee osoittaa, minkä tuotelainsäädännön ja mahdollisten standardien vaatimukset hyödyntämistoimen läpikäynyt materiaali täyttää, sekä miten on varmistettu kemikaalilainsäädännön vaatimustenmukaisuus, kuten rekisteröinnin tai rekisteröinnistä vapautuksen tai muiden REACH-asetuksen mukaisten velvoitteiden täytyminen (lupamenettely tai rajoitukset). Materiaalin REACH-rekisteröintivelvoite on

syötä tarkistaa Euroopan kemikaalivirastosta (ECHA) jo ennen tapauskohtaisen jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan ympäristölupamenettelyn aloittamista, jotta rekisteröintimenettely – ellei vapautus rekisteröinnistä ole mahdollinen – voidaan aloittaa hyvissä ajoin, koska se on pitkäkestoinen prosessi.

Ympäristölupamenettelyllä ja mahdollisella REACH-asetuksen mukaisella rekisteröintivelvoitteella ei ole kuitenkaan edellytysuhdetta, ts. materiaalilla ei tarvitse olla REACH-rekisteröintiä tai myönnettyä vapautusta ennen ympäristölupamenettelyä sen varmistamiseksi, ettei hyödyntämistoimen läpikäyneellä materiaalilla ole enää jäteominaisuuksia. REACH-asetuksen vaatimusten ja vastaavasti muiden kemikaali- ja tuotelainsäädännön vaatimusten on kuitenkin täyttyvä viimeistään siinä vaiheessa, kun materiaali saatetaan markkinoille.

Toiminnanharjoittajan on esitettävä tarpeen mukaan seuraavia tietoja osoittaakseen perusteet sille, että hyödyntämistoimen läpikäynyt materiaali täyttää siihen sovellettavan kemikaali- ja tuotelainsäädännön vaatimukset:

- Laatuksiteerit materiaalille, ottaen huomioon siihen sovellettavat tuotestandardit sekä sallitut epäpuhtauksien raja-arvot ja muut laadun kannalta merkitykselliset seikat
- Laadunvarmistusta, omavalvontaa, tarkkailua ja tarvittaessa akkreditointia koskevat tiedot
- Tarvittaessa (jo laaditut) esimerkiksi rakennustuotteen CE-merkintää koskeva suoritustasoilmoitus, aineen ja seoksen REACH-asetuksen mukainen käyttöturvallisuustiedote tai muut tuotteita koskevat asiakirjat, kuten lannoitevalmisteen tuoteseloste.

Materiaalin saattamiseksi markkinoille on laadittava sitä koskeva vaatimuksenmukaisuusilmoitus. Vaatimuksenmukaisuusilmoituksella materiaalin tuottaja vakuuttaa, että määritellyt vaatimukset jätteeksi luokittelun päättymiselle täytyvät eikä materiaalilla ole enää jäteominaisuuksia. Vaatimustenmukaisuusilmoitus tulee olla saatavilla sähköisesti ja tarvittaessa tuotetoimituksen mukana on annettava siitä kopio. Vaatimuksenmukaisuusilmoituksen tulee sisältyä materiaalin tuottajan nimi yhteystietoineen sekä perustiedot materiaalista (tuotteen nimi ja koodi) ja tarvittavat toimituserää koskevat tiedot, joiden perusteella voidaan varmistua, että materiaali täyttää sille asetetut tuote- ja kemikaalilainsäädännön vaatimukset, kuten lähetystä koskevien tuote-erien tunnisteet ja toimituserän suuruus, sekä tarvittaessa käyttöä koskevat ohjeet. Lisäksi vaatimustenmukaisuusilmoituksessa tulee olla tuottajan vakuutus tietojen oikeellisuudesta ja allekirjoitus. Tuottajan on säilytettävä vaatimustenmukaisuusilmoitus ja annettava se tuotteen vastaanottajan lisäksi myös pyynnöstä toimivaltaiselle viranomaiselle. Esimerkki vaatimustenmukaisuusilmoituksen sisällöstä on tämän muistion liitteessä 2.

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin esimerkkeinä kemikaalilainsäädännön sekä rakennustuotteita ja lannoitevalmisteita koskevan tuotelainsäädännön vaatimuksia.

4.6.2 Kemikaalilainsäädäntö (REACH ja CLP)

Kun materiaali on lakannut olemasta jätettä, sen markkinoille saattaminen EU-alueella vaatii REACH-asetuksen mukaisten velvoitteiden, kuten rekisteröintivelvollisuuden, täyttämistä. Materiaalin koostumuksesta ja fysikaalisesta olomuodosta riippuen jäteperäinen tuote voi olla REACH-asetuksessa tarkoitettu aine, seos tai esine. REACH-asetus koskee aineita sellaisinaan, seoksissa ja esineissä niiden koko elinkaaren ajan. Asetusta sovelletaan aineiden valmistukseen, maahantuontiin, markkinoille saattamiseen sekä käyttöön. Rekisteröintivelvollisuus koskee aineita sellaisinaan, seoksessa tai esineessä. Itse esinettä tai seosta REACH-rekisteröinti ei koske.

Yleinen rekisteröintivelvollisuus koskee aineen valmistajaa ja EU-alueelle maahantuojaa, kun valmistus- tai maahantuontimäärä on yli yksi tonni vuodessa¹³. Rekisteröinti on ehto aineen valmistamiselle ja sen markki-

¹³ REACH-asetuksen menettelyjä koskevista poikkeuksista, ks. <https://tukes.fi/kemikaalit/reach/soveltamisala/poikkeukset-ryhmittain> (linkki päivitetty 5.9.2019)

noille saattamiseksi EU:ssa sellaisenaan, seoksissa tai esineissä. Aineelle, jota yritys valmistaa EU:ssa tai maahantuo EU-alueelle vähintään 10 tonnia vuodessa, vaaditaan rekisteröinnin yhteydessä kemikaaliturvallisuusarviointi, joka sisältää vaarojen arvioinnin sekä pysyvyys-, kertyvyys ja vaaraominaisuuksien arvioinnin. Jos aine tulee luokitelluksi vaaralliseksi tai arvioidaan pysyväksi, kertyväksi ja myrkylliseksi tai erittäin kertyväksi ja erittäin pysyväksi PBT- tai vPvB-aineeksi, vaaditaan lisäksi altistumisen arviointi kaikissa käyttökohteissa. Altistumisen arvioinnilla varmistetaan, että aineen käyttö on turvallista ihmisten terveydelle ja ympäristölle. Altistumisen arviointi ei kuitenkaan koske niitä CLP-asetuksen mukaisia vaaraluokkia, joita ei ole mainittu REACH-asetuksen liitteessä 1 (REACH-asetus, liite 1, kohta 0.6.3).

REACH-asetus noudattaa periaatetta yksi aine – yksi rekisteröinti. Aineella on yleensä yksi päärekisteröijä, joka vastaa aineen kemikaaliturvallisuusarvioinnista ja rekisteröintiasiakirjan laatimisesta Euroopan kemikaalivirastolle. Muut saman aineen valmistajat liittyvät jäsenrekisteröijinä päärekisteröijän rekisteröintiin ja toimittavat oman rekisteröintinsä yhteydessä jäsenrekisteröijiltä vaaditut tiedot. Saman aineen rekisteröijät sopivat kustannusten jakamisesta. Myöhemmin rekisteröintiin liittyvä maksaa kustannuksista sovitun osuuden ja hallinnolliset maksut.

Aineen rekisteröintivelvollisuuden selvittäminen käynnistyy tekemällä aineesta tiedustelu (engl. "inquiry") Euroopan kemikaalivirastoon. Tiedusteluasiakirjan pitää sisältää aineen analyysi- ja rakennetiedot, jotta aineen samuutta (engl. "sameness") voidaan verrata aiempiin rekisteröinteihin. Jos ainetta ei ole rekisteröity aiemmin ja sitä valmistetaan yli 1 t/v, jätteestä tuotetta valmistava toiminnanharjoittaja joutuu tekemään rekisteröinnin päärekisteröijänä. Jos aine on rekisteröity aiemmin, toiminnanharjoittaja voi liittyä jäsenenä aiempaan rekisteröintiin.

Ainetta, jonka jätteeksi luokittelu on päätynyt, ei tarvitse rekisteröidä, jos aine on sama kuin aikaisemmin rekisteröity ja toimintaa harjoittavalla yrityksellä on käytettävissään aikaisemmin rekisteröidyn aineen käyttöturvallisuustiedote tai käyttöturvallisuustiedotetta vastaavat tiedot (REACH-asetus 2(7) artikla). Jäteperäisen materiaalin valmistajaa voi koskea myös vapautus rekisteröintivelvollisuudesta, jos materiaali kuuluu REACH-asetuksen liitteessä IV tai liitteessä V lueteltuihin aineisiin.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevista arviointiperusteista tulisi riittävän hyvin käydä ilmi, että toiminnanharjoittaja on tietoinen REACH-asetuksen vaatimuksista ja tarvittaessa tulee antaa selvitystä, onko kyseessä olevassa tapauksessa vapautus rekisteröinnistä REACH-asetuksen 2(7) artiklan nojalla mahdollista.

Toiminnanharjoittajan on myös otettava huomioon tuotteen mahdollisesti sisältämät erityistä huolta aiheuttavat aineet (SVHC) ja niitä koskevat tiedonjakamisvelvoitteet toimitusketjussa. Erityistä huolta aiheuttavilla aineilla tarkoitetaan aineita, jotka on tunnistettu syöpävaarallisiksi, sukusolujen perimää vaurioittaviksi, lisääntymiselle vaarallisiksi, hitaasti hajoaviksi, biokertyviksi ja myrkyllisiksi (PBT-aineet), erittäin hitaasti hajoaviksi ja erittäin voimakkaasti biokertyviksi (vPvB-aineet) tai vastaavan tasoista huolta aiheuttaviksi ja esimerkiksi hormonitoimintaa häiritseviksi tai hengitysteitse herkistäviksi aineiksi. Kun aine on tunnistettu SVHC-aineeksi, se lisätään kandidaattilistalle, josta aineita priorisoidaan ja lisätään luvanvaraisten aineiden luetteloon (REACH-asetuksen liite XIV).

Kandidaattilistalla olevista aineista vaaditaan käyttöturvallisuustiedote. Lisäksi kandidaattilistan aine on mainittava seoksen käyttöturvallisuustiedotteessa, kun aineen pitoisuus on yli 0,1 painoprosenttia. Esineen toimittajan pitää tiedottaa asiakkaalle esineen sisältämästä kandidaattilistan aineesta, mikäli sitä on esineessä yli 0,1 painoprosenttia. Vastaavat tiedot on pyynnöstä toimitettava kuluttajalle 45 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Esineen valmistajan tai EU-alueelle maahantuojan on ilmoitettava kandidaattilistan aineesta tiedot kemikaalivirastoon, jos tällaista ainetta on esineessä yli 0,1 painoprosenttia ja esineet sisältävät ainetta tonnin tai enemmän valmistajaa/maahantuojaa kohden. Aineita, seoksia ja esineitä koskevista rajoituksista säädetään REACH-asetuksen liitteessä XVII.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on kansallinen viranomainen kemikaaliasioissa. [Tukesin kemikaali-neuvonnasta](#) yritykset voivat saada neuvontaa REACH-asetuksen tulkinnassa ja velvoitteiden tunnistamisessa.

[Euroopan kemikaaliviraston verkkosivustolta](#) on myös saatavilla hyödyllistä tietoa ja ohjeita REACH-asetuksen soveltamisesta. Kemikaalivirasto julkaisee myös kaikkien rekisteröityjen aineiden rekisteröintiaineistot tietokannassa sivustollaan. Myös REACH-asetuksen kandidaattilistan aineista, luvanvaraisista aineista sekä rajoitetuista aineista löytyy tietoa aineiden kemiallisten tunnistetietojen avulla (kemiallinen nimi, EY- tai CAS-numero).

Toiminnanharjoittajan on REACH-asetusten mukaisten velvoitteiden noudattamisen lisäksi myös varmistettava, ettei jäteperäinen materiaali sisällä epäpuhtautena sellaisia pitoisuuksia kemiallisia aineita, jotka voivat muuttaa sen CLP-asetuksen mukaista vaaraluokitusta. Materiaalin luokituksen ja merkintöjen varmistaminen koskee materiaalia aineena ja seoksena. Tietoa aineiden luokituksista löytyy Euroopan kemikaaliviraston ylläpitämästä luokitusten ja merkintöjen [C&L-luettelon tietokannasta](#).

Liitteessä 3 esitetään yhteenvetoa Euroopan kemikaaliviraston ja Tukesin ohjeiden pohjalta siitä, mitä keskeisiä REACH- ja CLP-asetuksiin liittyviä vaatimuksia toiminnanharjoittajan on otettava huomioon, jotta jätteestä valmistettu tuote täyttäisi kemikaalilainsäädännön velvoitteet.

REACH-asetuksen lisäksi saattaa jätteestä valmistettavan tuotteen osalta tulla varmistettavaksi myös tuotteen vaatimustenmukaisuus esimerkiksi biosidiasetuksen tai pysyviä orgaanisia yhdisteitä (POP) koskevan ns. POP-asetuksen¹⁴ osalta. POP-yhdisteet ovat myrkyllisiä, pysyviä, kertyviä ja kaukokulkeutuvia yhdisteitä, jotka on poistettava pysyvästi kierrosta ja käsiteltävä muuntumattomaksi. Biosidiasetuksessa puolestaan säädetään biosidivalmisteiden valmistuksesta, maahantuonnista, markkinoille saattamisesta ja käytöstä. Tähän tuoteryhmään kuuluvat erilaiset desinfektioaineet, limantorjuntakemikaalit, puunsuoja-aineet, hyönteismyrkyt ja antifouling-aineet.

4.6.3 Rakennustuotelainsäädäntö

Rakennustuotteiden valmistusta ja markkinoille saattamista koskeva keskeinen säädös on EU:n rakennustuoteasetus ((EU) N:o 305/2011)¹⁵. Rakennustuoteasetuksen tavoitteena on tarkkojen ja luotettavien tietojen saanti rakennustuotteiden suoritustasoista ja ominaisuuksista yhteisellä eurooppalaisella tavalla. Asetuksessa säädetään siitä, kuinka rakennustuotteen ominaisuuksista on kerrottava ja millä edellytyksillä rakennustuotteet voidaan CE-merkitä. Rakennustuoteasetuksen soveltamisalaan kuuluvan rakennustuotteen on täytettävä asetuksen vaatimukset riippumatta sen valmistuksessa käytetystä raaka-aineesta. Näin ollen asetuksen vaatimukset koskevat myös jäteperäisistä materiaaleista valmistettuja asetuksen soveltamisalaan kuuluvia rakennustuotteita.

Jos tuote kuuluu harmonisoidun tuotestandardin (hEN) soveltamisalaan, tuotteiden kelpoisuus osoitetaan CE-merkinnällä. Näiden tuotteiden ominaisuudet on ilmoitettava valmistajan laatimalla suoritustasoilmoituksella. Suoritustason pysyvyyden arvioinnista ja varmentamisesta vastaa tuotteen valmistaja. Tavoitteena tällä asiakirjalla on parantaa rakennustuotteiden vertailukelpoisuutta. Suunnittelijat ja kuluttajat voivat verrata rakennustuotteiden suoritustasoilmoituksia helposti toisiinsa, kun tuotteen ominaisuudet ilmoitetaan aina samalla tavalla. Tämä helpottaa myös tuotteiden vapaata liikkumista EU-alueella.

CE-merkinnällä valmistaja vakuuttaa, että rakennustuotteen ominaisuudet ovat eurooppalaisen harmonisoidun tuotestandardin tai eurooppalaisen teknisen hyväksynnän mukaiset. CE-merkintä on pakollista suurelle osalle rakennustuotteita. Tämä tarkoittaa sitä, että rakennustuotteen valmistaja ei saa asettaa saataville

¹⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1021, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, pysyvistä orgaanisista yhdisteistä (uudelleenlaadittu)

¹⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 305/2011, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2011, rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta ja neuvoston direktiivin 89/106/ETY kumoamisesta.

markkinoille rakennustuotteita, jotka kuuluvat harmonisoidun tuotestandardin soveltamisalaan, jos niillä ei ole CE-merkintää.

Rakennustuotteen CE-merkintä osoittaa, että tuote on testattu harmonisoidun tuotestandardin mukaisella testimenetelmällä ja että tuote on ilmoitetun suoritustason mukainen. Rakennustuotteiden CE-merkintä ei ole laatumerkki eikä yksinään takaa tuotteen käytettävyyttä rakennuskohteessa. Tuotteen käytettävyys aiottuun rakennuskohteeseen on aina arvioitava erikseen aiotun käytön, paikallisten olosuhteiden ja rakentamismääräysten vaatimusten perusteella.

Jos rakennustuotteelle ei ole määritelty harmonisoitua tuotestandardia tai eurooppalaista teknistä arviointia, valmistaja voi hankkia CE-merkinnän eurooppalaisella teknisellä arvioinnilla (ETA). Muissa tapauksissa tuote voidaan asettaa markkinoille vain sen täyttäessä kansallisessa lainsäädännössä asetetut vaatimukset. Suo-
messä menettelyistä, joiden avulla toiminnanharjoittaja voi osoittaa, että tällainen rakennustuote täyttää maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaiset vaatimukset, säädetään eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetussa laissa (954/2012) ja eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetussa ympäristöministeriön asetuksessa (555/2013).

Toiminnanharjoittajan tulee varmistaa myös jäteperäisen tuotteen vaatimustenmukaisuus selvittämällä, kuuluuko kyseessä oleva rakennustuote harmonisoidun tuotestandardin soveltamisalaan. Rakennustuoteasetusta koskevien harmonisoitujen tuotestandardien [hEN Helpdesk](#) -verkkosivustolta saa tietoa, mitä harmonisoituja tuotestandardeja on olemassa ja mitkä tuotteet kuuluvat niiden soveltamisalaan. Harmonisoidut tuotestandardit ovat saatavilla [Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:stä](#). Standardien hankinta on maksullista, mutta standardien käyttö ja hyödyntäminen on maksutonta.

Rakennustuoteasetuksen mukaisesti CE-merkinnän edellyttämiä testauksia ja valmistuksen laadunvalvontaa saavat tehdä ns. ilmoitetut laitokset. Suomessa ympäristöministeriö nimeää ilmoitetut laitokset ja valvoo niiden toimintaa.

Valmistaja on vastuussa siitä, että CE-merkityn tuotteen ominaisuudet vastaavat sitä koskevaa harmonisoitua tuotestandardia tai eurooppalaista teknistä arviointia. Valmistajan on jatkuvasti valvottava ja testattava tuotteen laatua sekä tehtävä laadunvalvonnasta kirjallinen selvitys. Joissakin tapauksissa valmistajasta riippumattoman ilmoitetun laitoksen on valvottava tuotteen suoritustason pysyvyyden arviointia ja varmennusta. Ympäristöministeriön hyväksymät ilmoitetut laitokset Suomessa sekä muuta hyödyllistä lisätietoa rakennustuotesääntelystä löytyy rakennustuotteiden tuotevaatimuksia koskevalta [ympäristöministeriön verkkosivulta](#).

4.6.4 Lannoitevalmistelainsäädäntö

Lannoitevalmistelainsäädäntö koskee kaikkia lannoitevalmisteeiksi tarkoitettuja materiaaleja riippumatta niiden raaka-aineena käytetyistä materiaaleista. Lannoitevalmistelainsäädännön vaatimukset koskevat siten myös jäteperäisiä lannoitevalmisteita. Lannoitevalmistelain (539/2006) mukaan Suomessa saa saattaa markkinoille tai tuoda maahan vain sellaisia lannoitevalmisteita, jotka kuuluvat joko Ruokaviraston ylläpitämään kansalliseen lannoitevalmisteiden tyyppinimiluetteloon tai ns. EY-lannoitteiden osalta EU:n lannoiteasetuksen ((EY) N:o 2003/2003)¹⁶ liitteessä I olevaan lannoitetyyppien luetteloon. Jos lannoitevalmisteelle ei ole olemassa tyyppinimeä EU-asetuksen lannoitetyyppien luettelossa tai kansallisessa tyyppinimiluettelossa, toiminnanharjoittajan on haettava tyyppinimeä Ruokavirastolta.

Muualta EU:n alueelta tuotavia lannoitevalmisteita voidaan saattaa markkinoille Suomessa myös vastavuoroisen tunnustamisen perusteella, joka koskee tuotteita, joiden lainsäädäntöä ei ole yhdenmukaistettu EU:ssa. Periaatteen mukaisesti yhdessä jäsenvaltiossa laillisesti valmistettujen ja markkinoitujen tuotteiden on lähtökohtaisesti päästävä kaikkien jäsenvaltioiden markkinoille, vaikka tuote ei täysin vastaisikaan niitä kansallisia teknisiä ja laadullisia määräyksiä, joita vaaditaan jäsenmaan omalta tuotannolta. Kansalliset viranomaiset voivat ottaa käyttöön rajoituksia ainoastaan perustelluissa tilanteissa, joiksi katsotaan muun muassa

¹⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2003/2003, annettu 13 päivänä lokakuuta 2003, lannoitteista.

turvallisuus, kuluttajan suoja, ympäristönsuojelu ja kansanterveys. Suomessa lannoitevalmisteiden osalta tällaisiksi on katsottu esimerkiksi haitalliset aineet ja taudinaiheuttajat, kasvitaudit ja kasvintuhoojat sekä lannoitteiden sisältämän seleenin enimmäispitoisuus.

Nykyisin esimerkiksi puun ja turpeen polton tuhkia, teollisuuden erilaisia jätekalkkeja, jätevedenpuhdistamoiden lietettä sekä elintarviketeollisuuden jätteitä, kuten perunan solunestettä ja lihaluujauhoa, käytetään lannoitevalmisteina riippumatta niiden jätestatuksesta. Ympäristönsuojelulain 32 §:ssä säädetään poikkeuksesta eräiden jätteiden käsittelytoimintojen luvanvaraisuudesta. Sen mukaisesti ympäristölupaa ei tarvita mm. haitattomaksi käsitellyn jätevesilietteen, sakokaivolietteen, umpikaivosäiliölietteen tai kuivakäymäläjätteen taikka haitattoman tuhkan tai kuonan hyödyntämiseen ja käyttöön lannoitevalmistelain mukaisesti. Osa edellä mainituista jätteistä soveltuu lannoitevalmisteeksi sellaisenaan, osa on ensin käsiteltävä. Tällä hetkellä yleisimmät käsittelymenetelmät ovat seulonta, hygienisointi ja stabilointi.

Lannoitevalmisteita tai niiden raaka-aineita valmistavan, käsittelevän tai markkinoille saattavan toiminnanharjoittajan on tehtävä Ruokavirastolle ilmoitus toiminnasta ennen sen aloittamista. Orgaanisia lannoitevalmisteita tai niiden raaka-aineita valmistavalla, teknisesti käsittelevällä tai varastoivalla toiminnanharjoittajalla on oltava Ruokaviraston hyväksyntä ennen toiminnan aloittamista. Orgaanisia eläinperäisiä sivutuotteita käsittelevien laitosten hyväksynnän edellytyksistä säädetään EU:n sivutuoteasetuksessa ((EY) N:o 1069/2009)¹⁷.

Lannoitevalmisteiden tai niiden raaka-aineiden maahantuonnista edellytetään eräkohtaista ennakoilmoitusta Ruokavirastolle lukuun ottamatta EU:n jäsenmaasta tuotavia EY-lannoitteita. Kasvipärisiä lannoitevalmisteita ja niiden raaka-aineita koskevista vaatimuksista säädetään myös kasvinterveyden suojelemisesta annetussa laissa (702/2003). Jos asiassa on kyse eläimistä saatavista lannoitevalmisteista ja niiden raaka-aineista, sovellettavaksi voivat tulla myös eläintautilain (441/2013) ja eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015) määräykset. Maahantuontia koskevista vaatimuksista säädetään eläinlääkinnällisiä rajoitustarkastuksia koskevassa laissa (1192/1996).

Euroopan parlamentin ja neuvoston lannoitevalmisteita koskeva asetus¹⁸ ((EU) 2019/1009) on annettu 5.6.2019 ja sitä sovelletaan kolmen vuoden kuluttua voimaantulosta eli 16.7.2022 alkaen. Asetuksella kumotaan nykyinen lannoiteasetus (EY) N:o 2003/2003. Uuden asetuksen myötä EU:n lannoitevalmistelainsäädäntö koskee myös orgaanisia lannoitteita, orgaanisia kivennäislannoitteita, kalkitusaineita, maanparannusaineita, kasvualustoja, inhibiittoreita, kasvibiostimulantteja sekä lannoitevalmisteiden mekaanisia seoksia.

Lannoitevalmisteasetuksen mukaiset lannoitteet CE-merkitään ja ne voidaan asettaa markkinoille kaikissa EU-maissa ja ne korvaavat EY-lannoitteiden lannoitetyyppien luettelon. Lannoitevalmiste voi saada CE-merkinnän, jos se koostuu sellaisista aineosista, jotka täyttävät asetuksessa määriteltyjen tuote- ja ainesosaluokien vaatimukset ja tuote on merkitty asetuksessa edellytetyllä tavalla.

Asetuksessa vahvistetaan myös yhteiset säännöt, jotka koskevat erilliskerätyn biojätteen ja muiden jättepohjaisten aineiden muuntamista raaka-aineiksi, joita voidaan käyttää CE-merkittyjen EU-lannoitevalmisteiden valmistuksessa. Jätteestä valmistetun CE-merkityn kompostin tai mädätteen voidaan katsoa lakanneen olevan jätettä, kun se on käynyt läpi hyödyntämistoimen ja täyttää asetuksessa CE-merkinnälle asetetut vaatimukset (19 artikla ja liite II). Teollisuuden sivutuotteista valmistettavat tuotteet hyväksytään lannoitevalmisteiden raaka-aineiksi ainoastaan, jos ne ovat läpikäyneet hyödyntämistoimen, ne täyttävät REACH-asetuksen

¹⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009, muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen N:o 1774/2002 kumoamisesta.

¹⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1009, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, EU-lannoitevalmisteiden asettamista saataville markkinoilla koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja asetusten (EY) N:o 1069/2009 ja (EY) N:o 1107/2009 muuttamisesta sekä asetuksen (EY) N:o 2003/2003 kumoamisesta.

mukaiset rekisteröintivelvoitteet ja turvallisuus maatalouskäytössä on varmistettu riskinarviointiin perustuen. Komissio tulee täydentämään tällaisten tuotteiden listaa sitä mukaa, kun tuotteet täyttävät komission laatimat turvallisuutta ja agronomista tehokkuutta koskevat kriteerit.

Markkinoille voidaan jatkossa saattaa CE-merkittyjen EU-lannoitevalmisteiden lisäksi kansallisia lannoitevalmisteita, joita voidaan edelleen markkinoida EU:ssa vastavuoroisen tunnustamisen perusteella. Toimija voi itse valita minkä lainsäädännön mukaan haluaa toimia, mutta ainoastaan EU-asetuksen mukaisiin lannoitevalmisteisiin voidaan kiinnittää CE-merkintä.

Lannoitevalmisteiden valmistusta, markkinoille saattamista ja maahantuontia valvoo Ruokaviraston lannoitejaosto. Ruokavirasto käyttää valvonnassa apunaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) tarkastajia sekä valtuutettuja tarkastajia. Maahantuontia ja maastavientiä valvoo Ruokaviraston lisäksi Tulli.

Lannoitevalmistelaki ja lannoitevalmisteita koskevat asetukset sisältävät erilaisia käsittelyvaatimuksia ja raja-arvoja mm. haitallisille metalleille sekä vaatimuksia tuotteen hygienialle. Ruokaviraston [Kierrätysravinteet](#) -sivuston mukaan seuraavien seikkojen avulla voidaan arvioida tuotteen soveltuvuutta lannoitevalmisteksi:

- Sisältääkö tuote ravinteita riittävästi, että siitä on hyötyä kasvien kasville
- Ovatko tuotteen sisältämät ravinteet kasveille käyttökelpoisessa muodossa
- Onko tuotteella muita kasvien kasvua edistäviä ominaisuuksia
- Parantaako tuotteen käyttö kasvin kasvuolosuhteita
- Onko tuote riittävän stabiilia vai tapahtuuko edelleen merkittävää hajoamista
- Minkälaisia määriä haitallisia aineita se sisältää; haitalliset metallit ja orgaaniset haitta-aineet
- Onko tuote hygieenistä

Lisätietoja lannoitevalmisteita koskevista vaatimuksista ja lannoitealan toimintaan liittyvistä lakisäätelisistä velvollisuuksista on saatavilla Ruokaviraston [Lannoitevalmisteet ja lannoitealan toiminta](#) -verkkosivustolta.

4.7 Terveys- ja ympäristövaikutusten arviointi

Tuotelainsäädännön mukaisten teknisten vaatimusten lisäksi on varmistettava, ettei materiaalista, jonka jätteenä luokittelu on päättynyt, aiheudu vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle sen suunnitellussa käyttötarkoituksessa. Hyödyntämistoimen läpikäyneen materiaalin käytöllä voidaan osaltaan korvata markkinoilla olevia vastaavia neitseellisistä raaka-aineista valmistettuja tuotteita ja näin säästää luonnonvarojen käyttöä. Tällaisen materiaalin elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset voivat myös olla vastaavia tuotteita vähäisempiä. Terveys- ja ympäristövaikutusten kannalta myönteistä on myös, jos materiaalilla voidaan korvata muita markkinoilla olevia esimerkiksi vaaraluokituksestaan haitallisemmaksi luokiteltuja tuotteita (aineita tai seoksia).

Useimmiten terveys- ja ympäristöhaittojen arvioinnissa keskeistä on jäteperäisen materiaalin koostumus ja mahdolliset kemialliset tai materiaaliepäpuhtaudet sekä näiden epäpuhtauksien haittaominaisuudet ja vapautuminen tuotteesta käytön aikana. Materiaalin terveys- tai ympäristöhaittoja koskevassa arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös sellaisiin materiaalin fysikaalisiin, biologisiin tai kemiallisiin ominaisuuksiin, joista ei materiaalin käyttöä koskevassa tuotelainsäädännössä säädetä tai joille ei ole erikseen annettu kriteerejä tuotteen käyttöä koskevissa tuotestandardeissa. Toiminnanharjoittajan on tunnistettava tuotteen mahdolliset terveys- ja ympäristöriskit ja tarpeen mukaan esitettävä, miten nämä riskit hallitaan, jotta terveys- ja ympäristöhaitan syntyminen estetään. Riskinhallintakeinoja voivat olla esimerkiksi syötteenä käytetävän jätteen ja hyödyntämistoimen laadunvarmistus ja siihen liittyvä omavalvonta.

Merkityksellistä tuotteen terveys- ja ympäristövaikutusten ja sitä kautta tuotteen turvallisuuden arvioinnissa on myös tuotteelle tehtävä CLP-asetuksen mukainen luokittelu. Toiminnanharjoittajan on materiaalin kemiallisen koostumuksen perusteella varmistettava, vaikuttaako tuotteen sisältämät epäpuhtaudet materiaalin

kemikaalilainsäädännön mukaiseen luokitukseen ja aiheutuuko epäpuhtauksista tuotteelle sellaisia vaarominaisuuksia, jotka voivat estää sen soveltuvuuden suunniteltuun käyttötarkoitukseen. Tuotteen luokituksen perusteella voidaan myös arvioida, vastaako tuote puhtaustasoltaan tai luokitukseltaan jo markkinoilla olevaa tuotetta.

Jäteperäisen materiaalin terveys- ja ympäristövaikutuksien arvioinnissa voidaan soveltuvin osin käyttää apuna esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:

- onko materiaalin koostumus ja haitalliset aineet tunnistettu ja onko niiden mahdollinen vapautuminen tuotteesta tiedossa
- onko materiaalin terveys- ja ympäristöhaittojen arviointia varten hyväksyttävä riskitaso käytettävissä ja perusteltu
- onko materiaalin terveys- ja ympäristöriskien hallintakeinot kuvattu, ja onko esimerkiksi käyttöturvallisuustiedotetta vastaavat tiedot käytettävissä tuotteen terveys- ja ympäristöominaisuuksien arviointiin
- onko materiaalille (aine tai seos) tehty CLP-asetuksen mukainen luokitus ja merkitseminen
- vastaako materiaali puhtaustasoltaan tai CLP-asetuksen mukaiselta luokitukseltaan vastaavia markkinoilla olevia tuotteita
- voidaanko materiaalin käytöllä säästää luonnonvaroja, esimerkiksi rakentamisessa luonnonkiviaineksia tai lannoitevalmistekäytössä kaupallisia lannoitevalmisteita
- täyttääkö materiaali sen suunnitellun käyttötarkoituksen mukaiset tekniset vaatimukset, ja onko se vastaaviin tuotteisiin sovellettavien säännösten ja standardien mukainen.

5 ESIMERKKITARKASTELUT

5.1 Jätteistä valmistetut lannoitevalmiste- ja kemikaalituotteet

Esimerkkinä tarkastellaan laitosta, jossa käsitellään erilliskerättyä biojätettä valmistamalla siitä fermentointiprosessissa bioetanolia sekä hyödyntämällä fermentoinnista jäljelle jäävä rankki ja jätevedet edelleen biokaasulaitoksella valmistamalla prosessin lopputuotteena lannoitevalmisteita ja biokaasua. Biokaasulaitoksella syntyvästä mädätteestä jatkojalostetaan edelleen kiinteää maanparannusainetta sekä lannoitteena käytettävää nestemäistä rejektivettä, joka on pääkoostumukseltaan ammoniumsulfaattia.

Kyseessä oleva toiminta edellyttää jätteen laitosmaista tai ammattimaista hyödyntämistoimintaa koskevaa ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa sekä Ruokaviraston laitoshyväksyntää¹⁹, joka perustuu lannoitevalmistelakiin (539/2006) ja eläimistä saatavien sivutuotteiden osalta lisäksi EU:n sivutuoteasetukseen. Jätelain 3 §:n soveltamisalan rajausta koskevan 6 kohdan mukaisesti jätelakia ei lähtökohtaisesti sovelleta eläimistä saataviin sivutuotteisiin siltä osin kuin niistä säädetään sivutuoteasetuksessa. Jätelakia sovelletaan kuitenkin sellaisiin sivutuotteisiin ja niistä johdettuihin tuotteisiin, jotka on tarkoitettu poltettaviksi, kaatopaikalle sijoitettaviksi tai käytettäväksi biologisessa käsittelylaitoksessa. Näin olleen biologisessa käsittelylaitoksessa käsiteltävään erilliskerättyyn biojätteeseen sovelletaan sekä sivutuoteasetuksen että jätelain vaatimuksia.

Laitoksessa jätteen hyödyntämistoimessa syötteenä käytettäviä jätteitä, päästöjä ympäristöön, toiminnan tarkkailua ja riskienhallintatoimia sekä muiden ympäristölupavelvoitteiden noudattamista valvoo ympäristönsuojeluviranomainen. Ruokavirasto puolestaan valvoo laitoksen prosessointia sekä tuotettujen lannoitevalmisteiden laatua ja vaatimustenmukaisuutta. Ruokavirasto valvoo sivutuoteasetuksen vaatimusten noudattamista (kuten syötteen sivutuoteluokka ja palakokovaatimus) sekä tuotettavan lannoitevalmisteen laatua sekä asettaa vaatimukset mm. tuotteen hygieenisyydelle ja tiettyjen aineiden sallituille pitoisuuksille sekä

¹⁹ Laitoshyväksyntä, ks. <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/rehu--ja-lannoiteala/lannoitevalmisteet/lannoitelan-toiminta/laitoshyvakysynta/>

biologisten prosessien toiminnalle ja prosessiolosuhteille. Ruokavirasto asettaa vaatimukset lannoitetuotteiden laadunhallinnalle sekä jäljitettävyydelle. Tuotettujen lannoitevalmisteiden laatua ja puhtautta valvotaan, ja niiden tulee täyttää lannoitevalmisteille kansallisessa tyyppinimiluettelossa asetetut vaatimukset.

Laitoksessa tuotetun etanolin osalta jätteeksi luokittelun voitaisiin katsoa päättyvän fermentointiprosessin jälkeen, jolloin biojätteestä valmistettu tuote on etanolia. Etanoli on REACH-asetuksen mukaisesti rekisteröity aine, joten rekisteröinnistä vapautus on jätteen hyödyntämistoimessa tuotetulle etanolille mahdollinen. On tärkeää, että etanolin kemiallinen koostumus ja epäpuhtausprofiili varmistetaan, jolloin voidaan varmistaa myös etanolin CLP-asetuksen mukainen luokitus ja näin tuotetun aineen samankaltaisuus jo rekisteröidyn etanolin kanssa. Esimerkissä etanolia käytettäisiin liikennepolttoaineena, mutta sillä voi olla myös muita soveltuvia käyttötarkoituksia, kuten käyttö kosmetiikkateollisuuden tai kemianteollisuuden raaka-aineena. Toiminnanharjoittaja voi hyödyntää REACH-asetuksen 2(7(d)) artiklan mukaista vapautusta rekisteröinnistä. Toiminnanharjoittajan voi myös tehdä aineelle oma REACH-rekisteröinnin, jolloin tällä on varmimmin käytettävissään etanolin REACH-rekisteröintiä koskeva kemikaaliturvallisuusraportti ja käyttöturvallisuustiedotteen tarvittavat tiedot tekijänoikeuksineen.

Muistion kirjoitusajankohtana Euroopan unionin komissiossa on valmisteltavana²⁰ REACH-asetuksen liitteen V luetteloa koskeva muutosehdotus, jolla mädäte lisättäisiin luetteloon vastaavin perustein kuin jo nyt säädetään kompostin ja biokaasun vapautuksesta rekisteröintivelvoitteesta. Jos mädätteen jäteominaisuuksien arvioitaisiin lakanneen sen jatkokäsittelyn jälkeen, REACH-rekisteröintivelvoitteiden täyttäminen koskisi jatkokäsiteltä mädätettä ja siitä erotettua rejektivettä. Jos mädätteen osalta voidaan lähitulevaisuudessa hyödyntää REACH-asetuksen liitteessä V tarkoitettua rekisteröinnistä vapautusta, REACH-rekisteröintivelvoitteiden täytyminen pitäisi edelleen kuitenkin arvioida mädätteestä erotetun nestemäisen jakeen (ns. rejektivesi) osalta. Rejektiveden REACH-asetuksen vaatimustenmukaisuuden arviointi tarkoittaisi sitä, että rekisteröinnistä vapautuksen hyödyntäminen REACH-asetuksen 2(7) artiklan mukaisesti olisi mahdollista, jos rejektiveden koostumus ja epäpuhtausprofiili olisivat tiedossa ja kemiallinen koostumus vastaisi jo rekisteröityä ammoniumsulfaattia.

Ympäristö- ja terveysvaikutuksiin liittyvän arviointikriteerin täytyminen voidaan osoittaa tuotettujen aineiden epäpuhtausprofiilin avulla ja aineiden REACH-asetuksen mukaisten käyttöturvallisuustiedotteiden osoittamien terveys- ja ympäristöominaisuuksia kuvaavien tietojen avulla. Jos aineet eivät sisällä merkityksellisiä määriä epäpuhtauksia ja epäpuhtauksista ei aiheudu aineiden CLP-asetuksen mukaista luokituksen ja merkintöjen muuttumista, niitä voidaan tältä osin pitää vastaaviin kaupallisiin aineisiin rinnastettavina tuotteina, eikä enää jätteinä.

Yleisenä huomiona voidaan todeta, että esimerkiksi jäteperäisten kiinteiden lannoitetuotteiden tai maanparrannusaineiden osalta voi tulla arvioitavaksi myös lannoitevalmisteiden sisältämien haitta-aineiden aiheuttamat ympäristöriskit. Merkityksellisiä ovat lähinnä sellaiset haitta-aineet, joiden pitoisuuksia ja hyväksyttävää riskitasoa ei ole määritetty lannoitevalmistelainsäädännössä. Ympäristöriskinarviointi voi liittyä haitta-aineiden kokonaispitoisuuksiin ko. materiaalissa. Soveltuvissa tapauksissa, esimerkiksi tiettyjen epäorgaanisten aineiden arvioinnissa, liukoisuustestien avulla voidaan arvioida jätteistä valmistettujen lannoitetuotteiden sisältämien aineiden vapautumista maaperään ja pohjavesiin sekä soveltuvien viitearvojen avulla arvioida niiden ympäristö- ja terveysvaikutuksia lannoitevalmisteena.

5.2 Kemikaalijätteen regenerointi

Oletuksena tässä esimerkissä on, että toimintaa koskevassa ympäristöluvassa on jo riittävällä tarkkuudella kuvattu jätteen hyödyntämistoimena pidettävä regenerointiprosessi ja siitä aiheutuvat päästöt, tarkkailu sekä riskinhallintatoimet. Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevissa arviointiperusteissa on esitettävä,

²⁰ Tietoa valmistelusta, ks. https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/ares-2018-2937758_fi

mitkä ovat jätekemikaalille asetut vastaanottokriteerit ja miten prosessiin vastaanotettujen kemikaalijätteiden laatua, alkuperää, määrää ja koostumusta valvotaan. Jätekemikaalin käsittelyn ja puhdistusprosessin turvallisuuden kannalta on merkityksellistä kuvata, mitä epäpuhtauksia jätekemikaali saa tai mitä se ei saa sisältää ja mitä CLP-asetuksen mukaisia vaaraominaisuuksia kemikaalijätteellä on.

Regenerointiprosessin puhdistustehon ja prosessista tuotettavan kemikaalin käyttötarkoitukseensa soveltuvuuden varmistamiseksi tulee olla laadunhallintajärjestelmä, jonka sisältö on kuvattava arviointiperusteissa riittävällä tarkkuudella. Puhdistusprosessin toimivuuden kannalta myös on esitettävä, mikä on regenerointiprosessin jälkeisen kemikaalituotteen tyyppillinen analyttinen koostumus ja sallittu epäpuhtausprofiili, ts. mistä aineesta on kyse, mitä epäpuhtauksia se sisältää sekä kuinka paljon ja miten kemikaalin koostumus vaihtelee. Toiminnanharjoittajan on varmistettava, että puhdistetun kemikaalin analyttisten tietojen ja sen sisältämien epäpuhtauksien perusteella kemikaali on sama kuin jo REACH-rekisteröity aine, jolloin regenerointiprosessissa valmistettua tuotetta ei tarvitse rekisteröidä. Tällöin toiminnanharjoittaja voi hyödyntää REACH-asetuksen 2(7(d)) artiklan mukaista vapautusta rekisteröinnistä. On kuitenkin otettava huomioon, että jätekemikaalista regeneroimalla valmistetun kemikaalin valmistajalla on käytännössä oltava käytettävissään kaikki käyttöturvallisuustiedotteessa (KTT) edellytetyt tiedot aiemmin rekisteröidystä aineesta, mukaan lukien rekisteröityä ainetta koskevat altistumisskenaariot, jos sellaisia on.

Jätteeksi luokittelun päättymistä koskevissa perusteissa on esitettävä mihin käyttötarkoitukseen regeneroitua kemikaalia on tarkoitus käyttää. Myös käyttötarkoituksen edellyttämien tuotestandardien ja muiden vastaavien vaatimusten täytyminen on osoitettava perusteissa.

Esimerkiksi jäteöljyn regeneroinnissa, jossa tuotetaan polttoainekäyttöön tarkoitettua puhdistettua öljyä, on otettava huomioon puhdistetun öljyn polttoainekäyttöä koskevat vaatimukset, jolloin oleellista jätteeksi luokittelun päättymisen arvioinnin kannalta on se, että tuotteen ominaisuudet on riittävällä tavalla tutkittu ja testitulokset on esitetty arviointiperusteluissa. Arviointiperusteluissa on osoitettava, että hyödyntämistoimen läpikäynyt öljytuote on laadultaan ja ominaisuuksiltaan sellaista, jota voidaan käyttää kuten vastaavaa markkinoilla olevaa kemiallisilta ja fysikaalis-kemiallisilta ominaisuuksiltaan samankaltaista öljytuotetta, eikä tällöin käytössä olisi kyse jäteöljyn polttamisesta. Jätelainsäädännössä asetetaan erityisiä vaatimuksia öljyjätteen käsittelylle, mitkä tulee ottaa huomioon öljyjätteen käsittelyä koskevissa vaatimuksissa. Jäteasetuksen 17 §:n mukaisesti öljyjätteen käsittely on järjestettävä jätelain 8 §:n etusijajärjestyksen ja 13 §:n vaaran ja haitan ehkäisemistä koskevien säännösten mukaisesti. Jätteen polttamisesta annetun asetuksen (151/2013, jätteenpolttoasetus) 3 §:n öljyjätteen polttamista koskevan rajoituksen mukaisesti polttoaineteholtaan enintään 5 megawatin (5 MW) jätteenpolttolaitoksessa tai jätteen rinnakkaispolttolaitoksessa ei saa polttaa öljyjätettä. Tämän mukaisesti öljyjätteen käsittelyä koskevassa hyödyntämistoimessa on erityisesti varmistettava, että jätteeksi luokiteltavaa öljyä ei päädy polttoon jätteenpolttoasetuksen vastaisesti. Jäteöljyn hyödyntämistoimessa on lisäksi huomattava, että jätelain kierrätystä koskevan määritelmän mukaisesti jätteen kierrätyksenä ei pidetä jätteen hyödyntämistä energiana eikä jätteen valmistamista polttoaineeksi.

Jos regeneroitu kemikaali on yleisesti käytetty ja sen laatu vastaa markkinoilla jo olevaa kemikaalia, voidaan tätä pitää perusteluna markkinoiden ja kysynnän olemassa olostä. Myös olemassa olevia toimitussopimuksia, myyntitunnusteluja ja neuvotteluja sekä lausuntoja potentiaalisilta ostajilta voidaan käyttää markkinoiden ja kysynnän arvioinnissa.

Tuotteen käytöstä ei saa myöskään aiheutua kokonaisuutena arvioiden haitallisia vaikutuksia terveydelle tai ympäristölle. Jätteestä tuotetun aineen terveys- ja ympäristövaikutusten arvioimisessa korostuu kyseisen kemikaalin koostumus ja epäpuhtaudet, CLP-asetuksen mukaisen luokituksen ja merkintöjen varmistaminen sekä syötteenä käytettyjen jätteiden laadunvarmistus. Kriittistä ja haastavaa saattaa olla muun muassa lopputuotteen kemiallisen samuuden varmistaminen jo REACH-rekisteröityihin aineisiin, jos regenerointiprosessiin otetaan vastaan useista eri lähteistä peräisin olevia kemikaaleja, kuten jäteöljyjä. Tällöin keskeistä jäteluonteen päättymisen arvioimisessa on osoittaa, että tuotettu kemikaali vastaa jo rekisteröityä ainetta ja aineesta on riittävät ominaisuustiedot samankaltaisuuden osoittamiseksi olemassa. Tällaisessa tapauksessa

korostuu myös tarve tarkkaan arvioida, onko vastaavaa ainetta jo rekisteröity vai pitääkö jäteluonteen päättymistä koskevien kemikaalilainsäädännön vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi toiminnanharjoittajan tehdä oma REACH-rekisteröinti mahdollisesti päärekisteröijänä, jolloin rekisteröinti vaatii aikaa ja kustannukset nousevat.

6 LÄHTEET JA LISÄTIETOA

Ympäristöministeriö. Jätelain eräiden säännösten tulkintalinjauksia. Muistio 19.12.2014.

<http://www.ym.fi/download/noname/%7BCD7F8935-DBAB-46D0-B606-4DF92D0F82DA%7D/106176>

Kauppara J., Turunen T., Häkkinen E., Salminen J., Lazarevic D., Jätteen luokittelun päättymisen hyödyt ja haitat. Ympäristöministeriön raportteja 9/ 2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4786-9>

Guidance on the interpretation of key provisions of Directive 2008/98/EC on waste.

http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/pdf/guidance_doc.pdf

End of Waste Criteria. Final report. JRC Scientific and technical reports 2008. European Commission Joint Research Centre.

<http://susproc.jrc.ec.europa.eu/documents/Endofwastecriteriafinal.pdf>

Velzeboer I., van Zomeren A., End of Waste criteria for inert aggregates in member states. ECN, 2017.

<https://www.ecn.nl/publications/PdfFetch.aspx?nr=ECN-E--17-010>

Jätteen luokittelu vaaralliseksi jätteeksi – päivitetty opas. Ympäristöministeriön julkaisuja, 2019:2.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-001-9>

Ympäristöministeriön rakennustuotteiden tuotehyväksyntää koskeva verkkosivusto

http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Rakentamisen_ohjaus/Rakennustuotteiden_tuotehyvaksynta/CEmerkinta

Ruokaviraston lannoitevalmisteita ja lannoitealan toimintaa koskeva verkkosivusto

<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/rehu--ja-lannoiteala/lannoitevalmisteet/>

Tukes Kemikaalit-verkkosivusto <https://tukes.fi/kemikaalit>

Tukes Tuotteet ja palvelut -verkkosivusto <https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut>

REACH-asetusta koskevat ohjeet Euroopan kemikaaliviraston (ECHA) verkkosivustolla

<https://echa.europa.eu/fi/guidance-documents/guidance-on-reach>

- Liitettä V koskevat ohjeet - Vapautukset rekisteröintivelvollisuudesta. Versio 1.1. European Chemicals Agency, 2012. https://echa.europa.eu/documents/10162/23036412/annex_v_fi.pdf/1b4f333b-126c-4869-98ca-614c4bc28ac1
- Jätettä ja hyödynnettyjä aineita koskevat toimintaohjeet. Versio 2. European Chemicals Agency, 2010. https://echa.europa.eu/documents/10162/23036412/waste_recovered_fi.pdf/5df40cf9-ac7b-467a-8bac-3d1dce901e65

EU-lainsäädäntöä:

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/98/EY jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553262649902&uri=CELEX:02008L0098-20180705>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2003/2003, annettu 13 päivänä lokakuuta 2003, lannoitteista

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553262788101&uri=CELEX:02003R2003-20170701>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1013/2006, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2006, jätteen siirrosta

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553262856149&uri=CELEX:02006R1013-20180101>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1907/2006 kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (REACH), ym.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553262973457&uri=CELEX:02006R1907-20190107>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1272/2008, annettu 16 päivänä joulukuuta 2008, aineiden ja seosten luokituksesta, merkinnöistä ja pakkaamisesta sekä direktiivien 67/548/ETY ja 1999/45/EY muuttamisesta ja kumoamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1907/2006 muuttamisesta (CLP-asetus)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553263098657&uri=CELEX:02008R1272-20181201>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009, muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta (sivutuoteasetus)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553263148484&uri=CELEX:02009R1069-20140101>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 305/2011, annettu 9 päivänä maaliskuuta 2011, rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta ja neuvoston direktiivin 89/106/ETY kumoamisesta (rakennustuoteasetus)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553263214194&uri=CELEX:02011R0305-20140616>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 528/2012, annettu 22 päivänä toukokuuta 2012, biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä (biosidiasetus)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553263262104&uri=CELEX:02012R0528-20140425>

Komission asetus (EU) N:o 1357/2014, annettu 18 päivänä joulukuuta 2014, jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/98/EY liitteen III korvaamisesta (jätteen vaaraominaisuudet)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1553602038921&uri=CELEX:32014R1357>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1009, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, EU-lannoitevalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla koskevien sääntöjen vahvistamisesta ja asetusten (EY) N:o 1069/2009 ja (EY) N:o 1107/2009 muuttamisesta sekä asetuksen (EY) N:o 2003/2003 kumoamisesta (lannoitevalmisteasetus)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1567414621985&uri=CELEX:32019R1009>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1021, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, pysyvistä orgaanisista yhdisteistä (uudelleenlaadittu) (POP-asetus)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1567414189607&uri=CELEX:32019R1021>

Oikeuskäytäntöä:

Asia C-418/97 - ARCO Chemie Nederland ym.

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=45350&pageIndex=0&doclang=FI&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=10689716>

Asia C-358/11 - Lapin luonnonsuojelupiiri ry. (Lapin pitkospuut)

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=134608&text=&dir=&doclang=EN&part=1&occ=first&mode=lst&pageIndex=0&cid=10689716>

Liite 1: Tarkistuslista

Toiminnanharjoittaja voi käyttää tätä tarkistuslistaa soveltuvin osin apuna jätteen luokittelun päättymistä koskevia arviointiperusteluja laadittaessa.

Hyödyntämistoimen ja syötteenä käytettävien jätteiden kuvaus

1. Onko hyödyntämisprosessiin vastaanotettava syötteenä käytettävä jäte ja sen ominaisuudet määritetty yksilöidysti
 - a. Onko jätteen alkuperä tiedossa
 - b. Onko jätteen laatu ja ominaisuudet tiedossa
 - c. Onko jätteen sisältämät epäpuhtaudet tiedossa
 - d. Onko jätteen jätenimike ja tunnusnumero tiedossa
 - e. Onko tarvittava laadunhallintajärjestelmä olemassa ja kuvattuna riittävällä tarkkuudella
 - f. Onko syötteenä käytettävän jätteen laadulle asetettu vaatimuksia (vastaanottokriteerit), esimerkiksi seuraavasti:
 - rajoitukset jätteen sisältäville epäpuhtauksille ja vaatimukset mahdolliselle ennen vastaanottoa tapahtuvalle esikäsittelytarpeelle (ei-toivotut materiaalit jätteessä; esimerkiksi puu, muovi, metalli, kipsi, maalit, lakat tai tietyillä aineilla käsitelty materiaalit, kuten käsitelty jätepuu)
 - rajoitukset haitta-ainekoostumukselle ja tarvittaessa rajoitukset tietyille haitallisille aineille (esimerkiksi erityistä huolta aiheuttavat aineet (SVHC) tai POP-yhdisteet)
 - rajoitukset jätteen alkuperälle
 - rajoitukset jätteiden ominaisuuksille, jotka estävät hyödyntämisen turvallisesti (esimerkiksi fysikaaliset tai biologiset ominaisuudet)
 - rajoitukset sellaisille jätteen ominaisuuksille, joita ei voida hyödyntämistoimessa poistaa tai muuntaa ja jotka estävät materiaalin jatkokäyttöä
2. Onko jätteen hyödyntämistoimi kuvattu kattavasti
 - a. Onko hyväksytyt käsittelyprosessit ja -tekniikat kuvattu
 - b. Onko hyödyntämistoimesta saatavan materiaalin laadunvarmistus otettu huomioon hyödyntämistoimen kuvauksessa
 - c. Onko hyödyntämistoimen kuvauksessa esitetty selkeästi, milloin hyödyntämistoimen läpikäynyt materiaali saavuttaa jätteen luokittelun päättymistä koskevat vaatimukset

Käyttötarkoituksen kuvaus

1. Onko materiaalin suunniteltu käyttötarkoitus kuvattu riittävällä tavalla
2. Mitkä ovat materiaalin laadulle asetetut kriteerit ja miten tuotteen laatu varmennetaan
3. Mitkä tuote- tai kemikaalilainsäädännön vaatimukset koskevat materiaalin käyttöä
4. Onko materiaalille asetettu käyttöä koskevia rajoituksia ja kieltoja

Markkinoiden ja kysynnän varmistaminen

1. Voidaanko tuotteen olemassa olevia markkinoita tai kysyntää osoittaa
 - a. vastaavien kaupallisten tuotteiden markkinoilla
 - b. olemassa olevilla toimitussopimuksilla
2. Onko materiaalilla toteennäytettävää markkinahintaa, joka siitä maksetaan
3. Voidaanko materiaalin omaa REACH-rekisteröintiä tai vapautusta rekisteröinnistä käyttää markkinoiden ja kysynnän arvioinnin tukena

Kemikaali- ja tuotelainsäädännön vaatimustenmukaisuus

1. Vastaako jäteperäinen materiaali luonteeltaan, käyttöominaisuuksiltaan ja toiminnallisesti vastaaville kaupallisille tuotteille asetettuja vaatimuksia
2. Täyttääkö materiaali siihen sovellettavan tuotelainsäädännön tai standardien vaatimukset
3. Onko syötteenä käytetyn jätteen hyödyntämistä tai hyödyntämistoimen läpikäyneen materiaalin käyttämistä kielletty tai rajoitettu esim. POP-asetuksen tai REACH-asetuksen nojalla
4. Koskeeko materiaalia REACH-asetuksen rekisteröintivelvollisuus; jos koskee, onko materiaali rekisteröity asetuksen mukaisesti
5. Onko materiaali vapautettu REACH-asetuksen rekisteröintivelvollisuudesta ja jos on, niin millä perusteella
6. Onko materiaalista käyttöturvallisuustiedotetta vastaavat tiedot saatavilla
7. Jos materiaali on REACH-asetuksen mukaan esine, täyttääkö se REACH-asetuksen tiedottamista koskevat velvoitteet (ts. vaatimukset tiedottaa ns. erityistä huolta aiheuttavista aineista jatkokäyttäjille)
8. Onko materiaali aineena tai seoksena luokiteltu ja merkitty CLP-asetuksen mukaisesti
9. Onko materiaalilla epäpuhtauksia tai ominaisuuksia, joiden perusteella se eroaa vastaavista kaupallisista tuotteista

Terveys- ja ympäristövaikutusten arviointi

1. Onko materiaalin suoria, epäsuoria, todennäköisiä ja mahdollisia terveys- tai ympäristövaikutuksia kuvailtu kattavasti
2. Onko materiaalin koostumus ja haitalliset aineet tunnistettu ja onko niiden mahdollinen vapautuminen tuotteesta tiedossa
3. Onko materiaalin terveys- ja ympäristöhaittojen arviointiin hyväksyttävä riskitaso käytettävissä ja perusteltu
4. Onko materiaalin terveys- ja ympäristöhaittojen riskinhallintakeinot kuvattu ja onko esimerkiksi käyttöturvallisuustiedotetta vastaavat tiedot käytettävissä tuotteen terveys- ja ympäristöominaisuuksien arviointiin
5. Onko materiaalille tehty CLP-asetuksen mukainen luokitus ja merkitseminen
6. Vastaako materiaali puhtaustasoltaan tai CLP-asetuksen mukaiselta luokitukseltaan markkinoilla olevia tuotteita
7. Voidaanko materiaalilla korvata vastaavia markkinoilla olevia tuotteita tai korvata muita markkinoilla olevia vaaraluokituksestaan haitallisemmaksi luokiteltuja tuotteita
8. Voidaanko materiaalin käytöllä säästää luonnonvaroja
9. Voidaanko materiaalia käyttää vastaavalla tavalla kuin vastaavaa kaupallista tuotetta

Laadunvarmistus

1. Onko tuotantolaitokselle laadittu omavalvontajärjestelmä syöttöpanoksen, prosessin ja hyödynnetyn materiaalin laadunvalvonnalle
2. Onko tuotantolaitoksella käytössä ympäristöhallintajärjestelmä (esim. ISO 14001)
3. Onko tuotantolaitoksella käytössä laadunvalvontajärjestelmä (esim. ISO 9001)

Liite 2: Malliesimerkki vaatimustenmukaisuusilmoituksesta

Materiaalin tuottaja/maahantuoja:

Osoite:

Yhteyshenkilö:

Puhelin:

Sähköposti:

Tuotteen kuvaus: nimi/kauppanimi ja muut tuotelainsäädännön, kemikaalilainsäädännön tai tuotestandardin vaatimat keskeiset tunnistetiedot:

Tarvittaessa tärkeimmät tekniset määritelmät, kuten koostumus, koko, tyyppi ja ominaisuudet, tekniset ominaisuustiedot:

Tiedot tuotteesta saatavilla olevista muista asiakirjoista (käyttöturvallisuustiedote, tuoteseloste, suoritustasoilmoitus tms.):

Tuotelähetyksen suuruus tonneina ja erätunnisteet:

Sallitut käyttötarkoitukset:

Käyttöä koskevat erityisohjeet tai muut lisätiedot:

Tiedot laadunhallintajärjestelmästä ja tarvittaessa tiedot mahdollisesta akkreditoinnista ja akkreditointielimestä:

Materiaalin lähetyserä täyttää kaikki sitä koskevat jätteen luokittelun päättymistä koskevat arviointiperusteet, jotka on hyväksytty toimintaa koskevassa ympäristöluvassa (luvan viitetiedot)

Tuottajan/maahantuojan vakuutus:

Vakuutan, että edellä annetut tiedot ovat parhaan tietämykseni mukaan täsmälliset ja oikeat.

Nimi:

Päiväys:

Allekirjoitus:

Liite 3: Tietoa REACH-asetuksen mukaisista velvoitteista

Jätteen hyödyntämistoimen läpikäyneen aineen valmistajalla ei ole REACH-rekisteröintivelvoitetta, jos

- hyödyntämällä syntyvä aine on rekisteröity jo aikaisemmin (minkä tahansa yrityksen toimesta)
- yrityksellä on käytettävissään aiemmin rekisteröidyn aineen käyttöturvallisuustiedote (tai jos käyttöturvallisuustiedotetta ei vaadita, REACH-asetuksen artiklassa 32 vaaditut tiedot (artikla 2.7(d)ii)

Hyödynnetyn aineen valmistajalla on käytännössä oltava käytettävissään kaikki käyttöturvallisuustiedotteessa (KTT) edellytetyt tiedot aiemmin rekisteröidystä aineesta, mukaan lukien rekisteröityä ainetta koskevat altistumisskenaariot, jos sellaisia on. Hyödyntäjä voi käyttää mistä tahansa luotettavasta lähteestä saatavilla olevaa tietoa rekisteröidystä aineesta saadakseen käyttöönsä vaaditut turvallisuustiedot, esimerkiksi Euroopan kemikaaliviraston (ECHA) verkkosivuilla julkaistua tietoa. Hyödyntäjän on kuitenkin varmistettava, ettei tekijänoikeuksia loukata. Koska hyödyntäjällä ei ole rekisteröintivelvoitetta, tämän ei tarvitse itse laatia kemikaaliturvallisuusraporttia ja altistumisskenaarioita eikä altistumisskenaarioita tarvitse toimittaa osana hyödynnetyn aineen käyttöturvallisuustiedotetta. Omaa käyttöturvallisuustiedotetta laatiessaan hyödyntäjän on tietysti varmistettava, että käyttöturvallisuustiedote on vaatimusten mukainen ja kattaa asianmukaisesti ja riittävästi sen hyödyntämän aineen vaaraprofiilin ja asianmukaiset tiedot aineen turvallisesta käytöstä.

Euroopan kemikaalivirasto on julkaissut oppaan jätettä ja hyödynnettyjä aineita koskeviksi toimintaohjeiksi (Jätettä ja hyödynnettyjä aineita koskevat toimintaohjeet). Oppaassa kuvataan millä ehdoilla jätteestä aineita hyödyntävät oikeushenkilöt voivat hyötyä REACH-asetuksen 2 artiklan 7 kohdan d alakohdan mukaisesta vapautuksesta sekä käsitellä REACH-asetuksen IV osastossa esitettyä velvoitetta tiedon jakamisesta toimitusketjussa. Oppaan mukaan toiminnanharjoittajan tulee varmistaa mm. seuraavat asiat, jätteestä tuotettavan aineen rekisteröintivelvoitteiden tai niistä vapautuksen täyttämiseksi:

- Toiminnanharjoittajan tulee selvittää, onko materiaali aine, seos vai aine esineessä.
 - *Aineita* ovat esimerkiksi erilaiset tuhka- ja kuonamateriaalit, joihin ei ole sekoittamalla lisätty muita aineita. Nämä aineet ovat yleensä ns. UVCB-aineita. Tällöin toiminnanharjoittajan tulee selvittää aineen koostumus ja alkuperä. Tunnistamiseen tarvitaan tietoa aineen koostumuksesta (kemiallinen analyysitieto), mitä aine sisältää ja kemialliseen tunnistamiseen tarvittavat tiedot ainesosista (tunnistettujen aineiden kemiallinen tieto, nimi, EC/CAS -numerot, rakenne- ja molekyylikaavat). UVCB-aineille tarvitaan myös tiedot lähtöaineista ja prosessista. Esimerkiksi tuhkien ja kuonien kaltaisia UVCB-aineita on rekisteröity ja esirekisteröity ja niille on löydettävissä kemiallisia nimiä sekä tunnistenumeroita (EC/CAS).
 - Materiaali on *seos*, jos se on valmistettu sekoittamalla eri aineita toisiinsa, eikä se ole muodostunut kemiallisen reaktion kautta. Seoksia ovat esimerkiksi erilaiset kumi- ja muovituotteet. Tällöin toiminnanharjoittajan pitää tunnistaa mitä aineita seos sisältää ja kuinka paljon sekä tunnistaa nämä aineet kemiallisesti (kemiallinen nimi, tunnistenumerot (EC/CAS) ja molekyyli- ja rakennekaavat).
 - Jos materiaali on *esine*, sen sisältämät aineet pitää tunnistaa, kuten edellä on kuvattu. Esineellä käsitetään materiaalia, jolla on tietty muoto ja muoto on materiaalin toiminnan kannalta tärkeämpi kuin sen kemiallinen koostumus. Esimerkiksi rakennusjätteestä valmistettu tuote, jolla on tietty muoto, partikkelikokojakauma ja pintarakenne, on REACH-asetuksen mukaisesti esine, jos se täyttää ko. materiaalille asetetut standardien (esim. EN 12620, EN 13043 tai EN 13 242) mukaiset fyysiset vaatimukset ja tekniset vaatimukset. Tällöin materiaalin fyysinen olomuoto on käytön kannalta tärkeämpi, kuin sen kemiallinen koostumus, ja materiaalin partikkelit ovat REACH-asetuksen mukaan esineitä. Esineitä ei koske REACH-rekisteröintivelvoite.

- Koostumuksen perusteella aineen epäpuhtaudet tulee varmistaa ja tunnistaa kemiallisesti; mitä epäpuhtaudet ovat ja mikä on niiden tyypillinen pitoisuus. Tuhkan ja kuonan kaltaisille UVCB-aineille tämä tieto ei kuitenkaan ole oleellista. Seosten epäpuhtauksien määrittäminen koskee seoksen sisältämien aineiden epäpuhtauksia. Seosten epäpuhtaudet tarkoittavat aineita, joita seokseen ei ole lisätty tarkoituksellisesti, vaan ne ovat jäämiä prosessoinnista tai raaka-aineiden epäpuhtauksista. Esimerkiksi kumiin lisättävät täyteaineet eivät ole epäpuhtauksia, vaan seoksen aineita, jotka vaativat rekisteröintivelvoitteiden täyttämistä.
- Kun materiaalin kemiallisesta tunnistuksesta ja aineen luonteesta (aine, seos, aine esineessä) on varmistuttu, toiminnanharjoittajan tulee varmistaa, onko rekisteröinnistä vapautus mahdollista. Jäteperäisen materiaalin koostumuksesta ja luonteesta riippuen toiminnanharjoittajan on varmistuttava, onko aine tai seoksen sisältämät aineet REACH-rekisteröity. Jos rekisteröinti on aineille tehty, vapautus REACH-asetuksen artiklan 2(7) mukaan on mahdollista. Lisäksi toiminnanharjoittaja voi tarvittaessa varmistua, onko aine(et) muiden vapautuksen piirissä olevien aineiden listoilla (REACH-asetuksen liite IV ja V).
- Jos kyseessä on esine, rekisteröintiä ja vapautusta koskee esineen sisältämät aineet, joiden rekisteröintitilanne tulee varmistaa. Itse esinettä REACH-rekisteröinti ei koske.
- Toiminnanharjoittajan tulee varmistua, että materiaali on kemiallisesti sama kuin jo rekisteröity aine tai, että seoksena sen sisältämät aineet ovat samoja kuin jo rekisteröidyt. Tämän toiminnanharjoittaja voi tehdä joko Euroopan kemikaaliviraston julkaisemien rekisteröintiasiakirjojen ja tietojen avulla tai olemalla yhteydessä aineen/aineiden päärekisteröijään. Tällöin toiminnanharjoittajan tulee myös varmistaa, että kyseessä olevasta aineesta/aineista on saatavilla riittävät tiedot, esimerkiksi käyttöturvallisuustiedotteessa, jotta vapautus rekisteröinnistä on mahdollista.
- Toiminnanharjoittajan velvoitteena on myös tarkistaa, että käyttöturvallisuustiedote sisältää riittävät tiedot aineen/aineiden turvallisesta käytöstä ja siitä, että vaaralliseksi luokitelluille aineille myös käyttöä koskeva altistusarviointi ja riskinarviointi kattavat kyseessä olevan jäteperäisen aineen käyttötarkoitukset ja niihin liittyvän turvallisen käytön edellyttämät tiedot. Ongelmia voi aiheutua esimerkiksi tilanteissa, jos alkuperäisen aineen rekisteröinti ei kata jäteperäisen materiaalin jatkokäyttöä. Jos aine on lisäksi luokiteltu vaaralliseksi, saattaa toiminnanharjoittaja joutua rekisteröimään aineen ja vapautus ei ole mahdollista. Toinen tilanne, mistä toiminnanharjoittajan on varmistuttava, on esimerkiksi se, kattaako jäteperäistä ainetta vastaavan aineen rekisteröinti kuluttajakäytön. Tämä on oleellista, jos jäteperäistä materiaalia tullaan markkinoimaan kuluttajille tarkoitettuihin käyttötarkoituksiin.
- Toiminnanharjoittajan on myös materiaalin kemiallisen koostumuksen perusteella varmistettava, vaikuttaako aineen koostumus tai epäpuhtaudet materiaalin kemikaalilainsäädännön mukaiseen luokitukseen (CLP-asetus). Jos jäteperäisen aineen luokitus on erilainen kuin sitä vastaavan aineen rekisteröinnin mukainen luokitus, toiminnanharjoittajan on otettava luokitus huomioon laatiessaan sitä koskevaa käyttöturvallisuustiedotetta. Luokituksen eroavuus voi vaikuttaa myös käyttöturvallisuustiedotteessa annettavan turvallisen käytön edellyttämiin tietoihin, jolloin toiminnanharjoittaja saattaa joutua laatimaan materiaalista oman käyttöturvallisuustiedotteen. Vastaavasti, jos materiaali on seos, myös seoksen ainesosien luokitusten perusteella toiminnanharjoittajan tulee varmistua materiaalin luokittelemisesta CLP-asetuksen seoksia koskevien vaatimusten mukaisesti. Lisäksi aineiden vaarallisuuteen ja turvallisen käytön varmistamiseen kuuluu varmistua, että materiaali täyttää erityistä huolta aiheuttavia aineita koskevat vaatimukset ja tiettyjä aineiden käytön rajoituksia koskevat vaatimukset.
- Jos rekisteröinnistä vapautuksen perusteet täyttyvät, se ei kuitenkaan vapauta toiminnanharjoittajaa CLP-asetuksen mukaisten luokitusten ilmoitusvelvollisuudesta. Jos jätteestä tuotteistettu aine saa luokituksen vaaralliseksi aineeksi ja sitä markkinoidaan aineena tai seoksena, pitää luokitus ilmoittaa (C&L notification) Euroopan kemikaalivirastolle.